

”Hakamettän henki”

Tampereen jäähallin käytäviltä uuden Areenan valoihin

Johtamiskorkeakoulu
Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen opintosuunta
Pro-gradu
Majanlahti Topi-Jussi
Ohjaajat: Jouni Häkli, Pekka Jokinen, Pauliina Raento
Toukokuu 2018

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

MAJANLAHTI, TOPI-JUSSI: "Hakamettän henki", Tampereen jäähallin käytäviltä uuden Areenan valoihin

Pro gradu -tutkielma, ympäristöpolitiikka ja aluetiede
62 sivua

Toukokuu 2018

Tutkielman lähtökohtana on Suomen ensimmäisen jäähallin, Hakametsän, poistuminen otteluareenana käytöstä uuden Tampereen keskustaan rakentuvan ns. kansiareenan myötä.

Ottelutapahtumapaikat ovat tärkeitä kaltaisilleni kannattajille ympäri maailmaa. Niin myös Hakametsän jäähalli. Uuden tapahtumapaikan valmistuttua nämä kannattajat tulevat seuraamaan kannattajaidentiteettinsä mukaisesti kannattamaansa seuraa uuteen areenaan. Tutkielman tavoite oli löytää asioita Hakametsästä, joita uudella areenalla edistämällä voitaisiin kotouttaa vanhat kannattajat uuteen halliin.

Tutkielma on osa aluetieteen paikkatutkimusta, eli paikkatunteen ja paikkojen merkityksen tutkimusta, joissa ihmisten kokemuksella on oleellinen osa. Tutkielma on näin laadullinen haastattelututkimus jossa sekä jäähallissa että kannattajamatkoilla tehdyistä haastatteluista analysoimalla eroteltiin kannattajien paikkakokemusta, "hakamettän henkeä", muodoissa joita voisi uudessa areenarakentamisessa huomioida.

Kannattajille Hakametsässä syntyy paikkaidentiteettiä, joka ilmenee tunteena "kodista" ja turvallisesta paikasta, johon jälkipolvetkin halutaan tuoda. Hakametsän hallin käytävillä kannattajat toteuttavat myös lukuisia sosiaalisia käytäntöjä, joista yleisin on hallin kiertäminen erätauoilla. Kannattajien tarinoissa lapsuusmuistot Hakametsästä tuovat esiin aikuisille "näkymättömiä" tiloja, jossa leikitään ja vietetään aikaa kavereiden kassa ottelusta välittämättä.

Tutkimuksen haastatteluaineistosta tehdään kolme konkreettista löydöstä, joilla on erityistä merkitystä kannattajille: paikkaidentiteetti, sosiaaliset käytännöt ja lapsuuden tarinoiden tilat. Niiden huomioiminen ja vahvistaminen uudessa jäähallissa olisi mahdollista nykyaikaisen areenasuunnittelun keinoin.

ASIASANAT: Paikkatunne, sosiaaliset käytännöt, tarinoiden tila, kannattajaidentiteetti, jäähalli, Hakametsä, jääkiekko

Sisällys

1.	"Hakamettän henki"	1
2.	Ketä kiinnostaa?	4
3.	Ai mää vai? Eli itsestäni	5
4.	Lukeminen kannattaa aina	6
5.	Maailma muuttuu	11
5.1	Koulukadulta Hakametsään	12
5.2	Jäähallin käytäviltä monitoimiareenan valoihin	14
6.	Tampereen jäähalli, "Hakametta"	17
6.1	Jäähallin synty	18
6.2	Halli kannattajan katseessa	19
6.3	Jääkiekko-ottelun kulku	23
7.	Miten mää ny sit sen löytäisin... Keinoista ja metodeista	24
7.1	Kannattajaidentiteetti	25
7.2	Aineiston hankkiminen	27
7.3	Kuljeskellen ja katsellen, Flâneur	29
8.	Tunnetta, toimintaa ja juttuja; käsitteitä käyttöön	30
8.1	Paikkatunne (Sense of place)	31
8.1.1	Paikkaan kiinnittyminen (place attachment)	32
8.1.2	Paikkaidentiteetti (place identity)	34
8.1.3	Paikkariippuvuus (place dependence)	35
8.2	Käytännöt	37
8.3	Kertomuksia tilasta	39
9.	"Hakamettän henkeä" etsimässä	43
9.1	Kannattajien paikkaidentiteetti	44
9.2	Hakametsän sosiaaliset käytännöt	47
9.2.1	Kierretään hallia	48
9.2.2	Kiertäminen sosiaalisena käytäntönä	50
9.3	Tarinan tiloja	52
10.	Tuloksia ja löydöksiä	55
10.1	Ne kolme konkreettista juttua	56
10.1.1	Tunnetta	57
10.1.2	Toimintaa	58
10.1.3	"kavereiden kaa"	59
10.2	Sovellusta käytäntöön	60
11.	Entä sitten?	60
12.	Jatkotutkimukselle "lättysyöttö lapaan"	62
	Lähdeluettelo	63

Kuvaluettelo

Kuva 1: Kansikuva Hakametsän halli 1965, Kuvaaja Veikko Lintinen	1
Kuva 2: Mestaruusottelu Koulukadulla 1959 Tappara vs. TK-V, kuvaaja R. Branthin	12
Kuva 3: Hakametsän alkuperäinen tulostaulu 1965, Kuvaaja Veikko Lintinen	20
Kuva 4: Tulostaulu 1982, YLE Urheiluruutu	20
Kuva 5: Tulostaulu, videokuutio 2007, Kuvaaja Niklas Lauslahti	20
Kuva 6: Hallikierrokseni tammikuussa 2017, kuva T-J Majanlahti	49
Kuva 7: "Hyvä maalivahti, puoli joukkuetta" Timo Ruokolainen (1930 - 2011), Kuvaaja T-J Majanlahti.....	49

Kaaviot

Kaavio 1: Kannattajaidentiteetin jakautuminen	26
Kaavio 2: Paikkatunne, paikkaidentiteetti	36
Kaavio 3: Traditio, käytännöt	39
Kaavio 4: Traditio, kertomukset	422

1. ”Hakamettän henki”

Siinä se seisoo, keskellä lumista pysäköintialuetta metsän kupeessa tammikuisena lauantai-iltana kävellessäni tuhansien muiden tamperelaisten kanssa jälleen kerran viettämään iltaani urheiluviihteen parissa. Keskustasta päin tullessa se näyttää lähes samalta kuin se näyttää vanhoissa valokuvissa kuusikymmentäluvun puolessavälissä, autoja nykyään tosin paljon enemmän sen ympärillä. Se on Suomen ensimmäinen jäähalli, Tampereen jäähalli, tuttavallisemmin ”Hakamettä”, ja sen avausottelu pelattiin 52 -vuotta sitten (kannen kuva 1).

Tampereen jäähalli on ollut paitsi urheiluareena, tapahtumapaikka tapahtumajärjestäjille ja urheilijoille, myös erityisen merkityksellinen paikka kaltaisilleni katsomoissa istuville ja käytävillä yleisötiloissa vaeltaville katsojille. Ja erityisesti niille meistä, jotka käyvät katsomassa oman joukkueensa jääkiekko-otteluita vuosi toisensa perään, parhaimmillaan jopa useita kertoja viikossa seitsemän kuukautta kestävästä jääkiekkokauden aikana. Nämä ihmiset ovat jääkiekkofaneja, kannattajia, joihin kuuluvaksi lasken myös itseni.

Kannattajat eivät luonnollisestikaan ole mikään yhtenäinen ja homogeeninen ihmisryhmä, vaan he edustava eri ikäryhmiä, erilaisia taustoja ja erilaisia motiiveja osallistua ottelutapahtumaan. Kannattajat luokittelevat toisiaan helposti jo katsomo-osan valinnan perusteella. Sen katsotaan leimaavan katsojan käyttäytymismallia otteluissa ja näiden erilaisten katsomo-osien perusteella kannattajat identifioivat myös itseään. On tosifanien seisomakatsomoa, poskiin nojailijoiden sivukatsomoa ja tietysti aitioiden katkarapuleipäpöytien eliittiä. Yhtäkaikki, nämä ihmiset viettävät paljon vapaa-aikaansa jääkiekko-ottelutapahtumissa ja sekoittuvat keskenään erätaukojen käytävävilinään. Heille kaikille tämä jäähalli, ”Hakamettä”, on merkityksellinen paikka.

Jäähalli rakennettiin pikavauhtia Tampereen Hakametsään vuosina 1964 - 65 sen seurauksena, että Suomeen oli ensimmäistä kertaa myönnetty jääkiekon maailmanmestaruuskisat. Nyt sen käyttö jäähallina ja ottelutapahtumien paikkana on kuitenkin tulossa tiensä päähän, kun Tampereen keskustaan ratapihan päälle rakennettava kansiareena valmistuu vuonna 2021.

Tämä tuleva muutos herättää kysymyksen siitä, mitkä asiat tekevät kannattajalle Tampereen jäähallista, "Hakamettästä", niin merkityksellisen paikan kun se heille (tai no meille) vaikuttaisi olevan? Ja erityisesti, onko tuosta Hakametsän katsojakokemuksesta siirrettävissä jotakin oleellista ja tärkeää uuteen Areenaan? Kokemuksia, käytäntöjä ja tapoja joita on muodostunut 56 vuoden (1965 – 2021) aikana ihmisten käyskennellessä ottelutapahtumissa Hakametsän käytävillä ja katsomoissa? Voidaanko näitä ihmisten käytäntöjä, kotoisuuden tunnetta ja "Hakamettän henkeä" mahdollistaa tai edes jossain määrin toisintaa uudessa Areenassa esimerkiksi fyysisten tilojen rakenteilla tai symbolisin keinoin?

Ottelutapahtumat ja yleisön katsomokäyttäytyminen eri katsomonosineen eivät selitä "Hakamettän henkeä". Peli, seurat ja katsomorakenteet toistuvat eri halleissa samanlaisina rakenteina. Jääkiekko-ottelua kun pelataan kaikissa halleissa kaukalossa ja sitä seurataan nousevissa katsomoissa kaikkialla samantyyppisesti. En tarkoita, etteikö katsomotilojen järjestelyillä ja rakenteilla olisi merkitystä eri hallien tunnelmaan tai niiden luomaan tilakokemukseen, mutta vasta käytävätiloissa ihmiset todella sekoittuvat ja ovat vuorovaikutuksessa sekä keskenään että yhdessä tilan kanssa.

Erätaukojen viettämisen tavat poikkeavat suuresti eri hallien välillä rakenteiden ja kohtaamisen mahdollisuuksien suhteen. Juuri tätä Tampereen jäähallille ominaista käytävätiloista kumpuavaa "Hakamettän henkeä" päätin lähteä etsimään. Voisiko hallista kenties löytää jotain konkreettista toisinnettavaa, tilan ja ihmisen vuorovaikutusta, tapoja tai käytäntöjä, tai ehkä muita tilallisuuteen liittyviä rakenteita? Halusin lähteä selvittämään löytyykö näistä jotain niin konkreettista, että niitä voitaisiin ottaa huomioon uuden Areenan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Uuden Areenan rakentaminen ja suunnittelu lähtee erilaisista lähtökohdista kuin millaista käyttöä varten Hakametsä yli 50 -vuotta sitten suunniteltiin ja rakennettiin. Uusi Areena rakennetaan nykyaikaiseksi monitoimiareenaksi, ei pelkäksi urheilutapahtumien näyttämöksi. Sen tarkoitus ei ole toimia vain esiintymistilana, vaan sen suunnittelu lähtee nykyaikaisista Areenasuunnittelun periaatteista, joissa katsoja mielletään enemmän kuluttajana kuin osallistujana.

Voidaan silti ajatella, että uuden Areenan kannalta on merkityksellistä myös se, voivatko nämä jopa vuosikymmeniä Hakametsän hallissa käyskennelleet kannattajat tuntea uuden

Areenan omakseen. Tampereella monitoimiareenan illoista ison osan täyttää kuitenkin jääkiekko, sillä kaupungissa toimivan kahden pääsarjajoukkueen toimesta ottelutapahtumia on minimissäänkin 60 vuodessa. Joukkueidensa mukana siirtyvät kannattajat tulevat siten viettämään 30 - 70 iltaa vuodessa uuden Areenan käytävillä ja katsomoissa. Heidän kokemuksensa ja niistä puhuminen luo Areenalle mainetta ja tarinaa sen ensimmäisten toimintavuosien aikana. Ilmaiseko tämä diskurssi tulevaisuudessa kolkkoa hautuumaata vai uutta kotia, ei liene yhdentekevää uuden Areenan toiminnalle.

Näiden kannattajien pitkälti määrittäessä uuden Areenan tarinaa, olisi sen suunnittelussa hyvä huomioida, miten heidän "kotouttamisensa" uusiin tiloihin tehdään. Miten ja mitä he kokevat tullessaan tähän uuteen paikkaan. Esimerkiksi Montrealissa Canadiensien siirtyessä vanhasta Forumista Molson Arenaan koettiin tärkeäksi saada ihmiset kokemaan uusi ottelutapahtumapaikka ihmisten "omaksi". Asia on pyritty ottamaan huomioon lukuisissa muissakin areena- ja stadionvaihdoksissa maailmalla.

Tätä huomioon ottamisen mahdollisuutta silmälläpitäen pitäisi siis ensin tietää, miten ihmiset kokevat Hakametsän jäähallin ja mikä siellä olisi mahdollisesti erityisen merkityksellistä. Ja ennen kaikkea sellaista merkityksellisyyttä, jonka siirtäminen uuteen Areenaan olisi mahdollista. Toisin sanoen, millainen Hakametsä on paikkana ja mitä "Hakametsän henki" on heille, jotka sen ottelutunnelman hallissa läsnäolollaan luovat ja sitä siellä aistivat.

Tässä tutkielmassani en siis ole niinkään kiinnostunut otteluiden seuraamisesta katsomossa, fanittamisesta, kannustamisesta ja fanien ryhmäkäyttämisestä. Näitä on tutkittu runsaasti erilaisissa fanitutkimuksissa ja yleisön käyttämistä peilaavissa tutkielmissa, Suomessa esimerkiksi Tynin "Hurrikaanin pyörteissä" (Tyni, 2011). Olen kiinnostunut enemmänkin siitä, mitä Hakametsän jäähalli merkitse kannattajakäyttäjälleen paikkana. Millaisia merkityksiä hän paikalle antaa, millaisena hän paikan kokee ja mitkä tekijät tekevät paikasta sen, mikä se heille on. Millaisia käytäntöjä hän erätauoilla tai ennen peliä harjoittaa ja miten hallissa tapahtuvat sosiaaliset kontaktit vaikuttavat häneen. Etsin siis sosiaalisia käytäntöjä, tapoja ja tunteita, paikka- ja ryhmäkiinnittymisiä, joita olisi mahdollista siirtää uuteen Areenaan ja näin juurruttaa nämä kannattajat uuteen tilaan.

2. Ketä kiinnostaa?

Ketä kiinnostaa miten nykyiset Hakametsässä aikaansa viettäneet jääkiekkokannattajat kokisivat uuden Areenan? Ainakin se kiinnostaa paljon jäähallissa aikaansa viettäviä nykyisiä kannattajia, mutta sen tulisi kiinnostaa myös uuden Areenan toimijoita ja rakentajia sekä kaupunkia. Vaikka ottelutapahtumien paikka vaihtuu, ja vaikka kannattajat tulevat suurimalta osalta seuramaan seurojaan uuteen Areenaan, heidän kokemuksensa tulee leimaamaan uuden Areenan helposti myös muiden käyttäjien silmissä. He kertovat Areenan ensimmäiset tarinat. Yleisön kokemus uudesta tilasta ja siitä syntyvät tarinat ovat luonnollisesti merkityksellisiä myös Areenaan siirtyville tamperelaisille jääkiekkoseuroille ja näiden tulevalle liiketoiminnalle.

Asia kiinnostaa monia myös siksi, että jääkiekko ja sen tapahtumapaikat ovat merkittävä osa myös tamperelaista historiaa ja mytologiaa. Ottelutapahtumista kerrotaan monenlaisia tarinoita, otteluraportit ovat ilmestyneet paikallisissa lehdissä vuosikymmeniä ja tapahtumapaikoista on vuosikymmenten saatossa kirjoitettu lukuisia kirjoja.

Eikä sovi unohtaa, että jääkiekko on Suomen seuratuin urheilulaji ja Hakametsä sen ensimmäinen sisätila ja pitkäaikaisin tapahtumapaikka. Asia kiinnostaa näin myös ns. ”suurta yleisöä” yleisellä tasolla. Jääkiekon pääsarjan otteluissa käy katsomassa paikanpäällä jäähalleissa vuosittain noin 2 miljoonaa katsojaa. Tampereella, josta suomalainen jääkiekkoilu on saanut alkunsa, kahden joukkueen otteluissa kävi kaudella 2016 - 2017 yhteensä 412 863 katsojaa (Liiga, 2017). Jääkiekko on siis merkityksellinen asia hyvin monelle, ja sen katsomisen areena, paikka, ei ole yhdentekevä tila näille ihmisille jotka toistuvasti areenoilla aikaansa viettävät.

Oleellista tämän tutkielman kannalta on myös se, että asia kiinnostaa minua itseäni. Kiinnostuksen kasvu tutkielma-aiheeksi syntyi tutustuttuani jääkiekkoilun kehossa Montrealissa yhdeksänkymmentäluvulla tapahtuneeseen hallinvaihtoon. Montreal Canadiens siirtyi perinteikkäästä jo vuonna 1924 rakennetusta Montreal Forum hallistaan uuteen moderniin halliin. Montrealissa käytetty tapa pyrkiä viemään vanhan Forumin ”henki” uuteen Molson Centerin (nykyään Centre Bell) halliin oli Zambonin (jäähkone) johtama kannattajien kulkue,

jossa mestaruusviirit ja jäädytetyt pelinumerot siirrettiin uuteen halliin. Vastaavan mahdollistamiseksi Tampereella tulisi siis tehdä tutkielma, jossa kannattajien paikkakokemus ja tunteet liittyen Hakametsän halliin jollain tasolla selvitettäisiin. Tutkielma siitä, millainen Hakametsän halli oikein on ja olisiko mahdollista löytää ratkaisuja tai keinoja siihen, mitä Hakametsästä ja sen ”hengestä” olisi mahdollista siirtää uuteen Areenaan ja millä tavoilla tämä tapahtuisi? Olisiko mahdollista oppia siirtokelpoisia asioita tilasta ja sen merkityksistä tai löytää jotain oleellista ihmisten ja tilan vuorovaikutuksesta joiden pohjalta tutkielma kykenisi antamaan joitain konkreettista ohjeita tulevan hallin suunnittelijoille ja toteuttajille.

Hakametsän hallin muuttaminen sisäliikuntahalliksi on osa Tampereen kaupunginvaltuuston tekemää päätöstä, jossa kansi- ja areenahanke hyväksyttiin (Tampereen Kaupunki, 2016). Oleellisena osana päätöksen ponsilauselmaa on jään poistumien hallista, jolloin jääkiekko-otteluita, edes alasarja- tai junioritasolla, ei tulla enää hallissa pelaamaan. Hakametsän jää siis sulatetaan, eikä siellä enää pelata jääkiekkoa ja näin jääkiekko-ottelutapahtumat siirtyvät uusiin tiloihin, uusiin katsomoihin, uusille erätaunviettopaikoille. Kun näin suomalaisen jääkiekkohistorian pitkäaikaisin tapahtumapaikka poistuu jääkiekko-otteluiden näyttämönä historiaan, on aika tutkia myös sen tilallisuutta ja merkitystä kannattajien keskuudessa ja kysyä: mistä ”Hakametsän” hengessä on kyse ja olisiko siitä jotain mahdollista siirtää uuteen Areenaan?

3. Ai mää vai? Eli itsestäni

Minä olen kannattaja, jaan yhteistä kokemusta muiden ”Hakametsässä” hallin käytävillä ja katsomoissa aikaansa viettävien ihmisten kanssa. Oma kokemukseni vaikuttaa osaltaan tutkielman lähestymistapaan sekä keinoihin, eikä omaa kokemusta ole kovinkaan helppoa erottaa toisten kaltaisten kertomista kokemuksista. Tämä on luonnollisesti seurausta omasta pitkästä historiastani kannattajana. Olen kulkenut Hakametsän käytävillä itse jo lapsuudessani isäni viemänä 1970 -luvulla. Tuolloin tamperelaisseuroja oli pääsarjatasolla vielä kolme, KooVee:n ollessa Liigan kärkikolmikossa vielä 1977. Vakiintuneen säännöllisen otteluissa käymisen Hakametsässä yksin ja ystäväni kanssa aloin 1980 -luvun alussa. Olen

nähty kuinka jääkiekkoilu Suomessa ammattimaistui ja ottelumäärät kaudessa pikkuhiljaa nousivat 36:sta nykyiseen 60 runkosarjaotteluun. Samalla ajanjaksolla tapahtui myös Liigan play-off ottelumäärien hurjan nousun paras kolmesta sarjoista paras seitsemän sarjoihin ja play-off kierroksille osallistuvien joukkueiden määrän kasvun neljästä kymmeneen joukkuemäärän samalla noustessa kymmenestä viiteentoista. Jääkiekkokannattamiseni aikaan kuuluu myös maajoukkueen kunniakkaista niukoista tappioista ”suurille” nousu MM -mitali-joukkueeksi ja lopulta maailmanmestariksi. Viimeistään tämän vuoden 1995 voiton myötä koin myös jääkiekon lopullisen muuttumisen osaksi suomalaista viihdeteollisuutta.

Lähes koko kannattaja-aikani olen ollut kiinnostunut myös hallien rakenteista ja niiden kehittamisestä. Varsinkin yhdeksänkymmentäluvun murroksessa, Turun ja Helsingin modernimpien hallien valmistuttua, hallien näyttäytyminen erilaisina kannattajakokemuksen paikoina oli selvä. Varsinaisesti halleista kirjoittaminen ja hallien rakenteiden pohtiminen alkoi internetin keskustelupalstojen yleistyessä 1990 -luvun lopussa ja lopullisesti asioita aloin pohtimaan muiden kannattajien kanssa kiekkopesän (internetsivusto) raunioille nousseen verkkolehti jatkoaika.com:n keskustelupalstan synnyttyä 2001. Aihepiiri on siis kiinnostanut itseäni hyvin pitkään, ja tutkielma-aiheeni varmistuttua oli luonnollista seurata Jörn Donnerin ohjetta ”lukeminen kannattaa aina”.

4. Lukeminen kannattaa aina

Tutkielmaani varten luin lukuisia artikkeleja aiheen ympäriltä viittaamatta niihin suoraan itse analyysissä tai johtopäätöksissä. Nostan tässä esiin kuitenkin muutamia omaan lähestymistapaani vaikuttaneita artikkeleita, sillä niiden vaikutus kirjoittamiseen ja tekemiini rakenteellisiin valintoihini ovat olleet merkittäviä.

Aiheeni valintaan vaikutti jo ensimmäisessä luvussa mainitusta tapauksesta kirjoitettu artikkeli Montrealin Molson Centeristä (Bélanger, 2000) ja Canadienssien siirtymisestä sinne Montreal Forumista. Lisäksi tutustuin Rob Colesin artikkeliin ”The Montreal Forum: The Final

Season?” (Coles, 2010). Artikkelissa käydään läpi tämän ehkä kautta-aikain legendaarisimman jääkiekkopyhätön historiaa ja aikaa jääkiekon sieltä poistuttua ja areenan muututtua Pepsi Forumiksi elokuvateattereineen.

Artikkeli ”Brändättyjä jalkapallotiloja Etelä-Afrikan MM-kisoissa ja Englannin Valioliigassa” (Kolamo & Vuolteenaho, 2011) kautta tutustuin urheiluareenarakentamisen yhteyksiin sen isomman rahan lajin, jalkapallon yhteydessä. Kolamo ja Vuolteenaho ovat selvittäneet Etelä-Afrikassa pidettyjen jalkapallon MM -kisojen ja Englannin Valioliigan areenakonsepteja, niiden yhteyksiä talouteen, politiikkaan ja katsojien manipulointiin. Yksinkertaistettuna näiden tilojen brändäykseen. Siinä tuodaan esiin myös kannattajien suhdetta stadioneihin ja tapahtumapaikkoihin.

”Ulossulkemisen maantieteen näkökulmasta ristiriitaisempi ulottuvuus jalkapallon markkinoinnissa on ollut tukeutuminen lajin paikallisyhteisöisiin ja -historiallisiin merkityksiin. Jalkapallon mediavälitteisestä globalisoitumisesta huolimatta ”kotikenttiä” nimitetään ”pyhätöiksi” ja kannattajia rohkaistaan voimistamaan jalkapallotilojen topofiliaa omilla rituaaleillaan.” (Kolamo & Vuolteenaho, 2011, s. 18)

Aihe liittyy tutkimukseeni siinä, että uusi Areena rakennettaneen näiden uusien urheilutilarakentamista edustavien mallien mukaiseksi kuluttamisen paikaksi, jonka silti pitäisi saada kannattajissa aikaan Hakemetsään liitettävä ”pyhätön” tuntu.

Samaa aihetta käsitteli myös areenasuunnittelua ympäri maailmaa tekevän PanStadia & Arena Management arkkitehtitoimiston lehti, jonka artikkelissa haastateltiin urheilu, virkistys- ja viihderakentamisen Lontoon toimiston johtajaa John Rhodesia. Artikkelissa Rhodes kertoo areenarakentamisen uusista trendeistä. Artikkelin ”Trends Influencing Stadium and Arena Design” (HOK, 2014) käsittelee hyvin yleisellä tasolla areena ja stadionrakentamisen moninaisia haasteita, varsinkin kun Euroopassa areenat ovat siirtymässä kaupunkien keskustoihin. Samalla areenat muuttuvat monien erilaisten viihdetapahtumien näyttämöiksi, joissa muunneltavuus on tärkeää. Rhodes myös toteaa:

”Alamme nähdä enemmän asiakaskokemukseen panostamista ja ymmärrämme paremmin brändiuskollisuutta ja paikkaa. Rakastan ajatusta siitä, että rakennus

voi kehittää luonteen, jonka ihmiset voivat omaksua: heimon päämaja. Tätä voidaan kehittää rinnakkain bisnessuunnittelun kanssa, ilman että niitä tarvitsisi asettaa vastakkain.” (HOK, 2014)

Tampereella joukkueiden brändeille uskollisia kannattajia, tulevia uuden Areenan käyttäjiä, on tuhansia. Se, millainen luonne uudelle Areenalle syntyy, ei siten ole yhdentekevää Areenan liiketoiminnalle. Kenties tutkielma ”Hakametsän hengestä” kykenee antamaan joitain osavastauksia tilasuunnittelun kysymyksiin.

Suurin osa kannattajia koskevista tutkimuksista käsittelee jalkapallon kannattamista. Tähän on luonnollisesti synnä se, että jalkapallo on joukkueurheilulajeista ”suurin ja kaunein”, niin harrastajamääriltään kuin ammattitason seuratoiminnaltaan ja tätä kautta kannattajamääriltään.

Jalkapalloilun synnyinmaassa pelataan kuitenkin myös jääkiekkoa ja Manchester Storm on englantilainen jääkiekkoseura. Joukkueen kannattajauraa luotaava artikkeli ”The Career of the Sport Supporter: The Case of the Manchester Storm“ (Crawford, 2003) kuvaa jääkiekkokannattajan ”urakehitystä”. Ja erityisesti kannattajia, jotka seuraavat jääkiekkoa (urheilutapahtumaa) paikanpäällä. Artikkelin kuvaus kannattajan ”urasta” ja sen kehityksestä on vaikuttanut omiin valintoihini haastateltavista ja valitusta ryhmästä Hakametsän kannattajia. Vaikka en määritelmällisesti käyttänytkään käsitettä ”kannattajaura” niin omista valinnoistani näkyy se, että valikoin haastateltaviksi uransa loppupuolella olevia kannattajia ulossulkien lyhytaikaiset kävijät ja vieraat.

Artikkelissa ”Do fans care about hot dogs? A satisfaction analysis of French ice hockey spectators” (Bodet & Bernache-Assollant, 2009) pyritään pureutumaan jääkiekko-otteluiden erätaukokäyttäytymiseen, palvelutarjontaan ja tiloihin (esimerkiksi wc määrät jne.) markkinointitutkimuksen keinoin. Tutkimuksessa pyritään selvittämään miten sitoutuminen joukkueeseen (kannattajaidentiteetin taso) vaikuttaa kuluttajakäyttäytymiseen ja odotuksiin hallin palveluista. Vaikuttaako ottelun sujuminen, suosikkipelaajan esiintyminen ym. siihen, millainen asiakastyytyväisyys osallistujille tapahtumasta syntyy. Ilmiötä tutkittiin erilaisten kannattajakiintymisten tasojen erotellen ”katsojan” ”amatööristä” ja ”fanista”. Hieman samalla tavalla kuin käyttämäni määrittely kannattajan/katsojan erosta luvussa 7.1 Kannattajaidentiteetti. Maistuuko se hot dog paremmalta kun ollaan johdossa ja käyvätkö tuotteet tällöin paremmin

kaupaksi riippuu eri ryhmillä eri asioista. Artikkelini on urheilumarkkinoinnin näkökulmasta tehty, mutta yksi niitä harvoja, jotka pureutuvat nimenomaan erätaukokäyttäytymiseen. Se tuo myös esiin suunnitteluhaasteen, joka uusilla areenoilla on täyttää erilaisten katsojasegmenttien tarpeita.

Sami Kolamon pesäpalloa käsittelevä artikkeli ”Sotkamon Jymyn pesäpallomenestys ja paikan tunne” (Kolamo, 2000) kuvaa kannattajien paikkatunnetta ja paikkasidoksia Sotkamossa. Vaikka omassa tutkielmassani ei ole suoraa yhteyttä Kolamon paikkatunnetta kuvaavaan käsitteistöön, on se kuitenkin tutkimus suomalaisten paikkatunteesta ja näin myös omaan käsitykseeni vaikuttanut artikkeli ja on siksi syytä mainita tässä yhteydessä.

Tilan ja ottelutapahtuman kuvaamisen tärkeyden ymmärsin luettuani ”Gambling, Space, Time” -kirjasta artikkelin ”Trotting Territory” (Binde, 2011), joka kuvaa ihmisten käyttäytymistä ja olemista hevosurheilutapahtumassa raviradalla vedonlyönnin merkeissä. Itse en ole ikinä käynyt raviradalla, joten kuvaus paikasta, ihmisistä ja tapahtumasta saivat ymmärtämään tällaisen kuvaksen tärkeyden niille, joille tapahtumaympäristö ja tapahtuma ovat vieraita. Vaikka en suoraan viittakaan itse artikkeliin, sen kirjoitustyyli on ollut selkeä vaikutus omaan tapaan kuvata Hakametsää, ottelutapahtumaa ja ihmisiä ottelutapahtumassa.

Artikkelien lisäksi on mainittava kaksi opinnäytetyötä. Pro Gradu -tutkielma ”Hurrikaanin pyörteissä” (Tyni, 2011), joka käsittelee faniutta suomalaisessa jääkiekossa, kyseisessä tapauksessa Jyväskylän JYP:n kannattajien keskuudessa. Gradu on toteutettu nimenomaan henkilöhaastatteluin, joten sen toteutustapa on lähellä omaani. Toisena tuon esiin Joni Suvannon opinnäytetyön ”Päätykatsomossa -näkökulma vaasalaiseen jääkiekkokannattajuuteen” (Suvanto, 2009), jossa kannattamista tarkastellaan Vaasan Sportin jääkiekkjoukkueen kannattajapäädystä käsin.

Löyhimpin omaan aiheeseeni liittyvänä, mutta ei suinkaan merkityksettömänä, artikkelina mainitsen ”The ”Sudden Death” of Hockey in Hartford: Sports Fans and Franchise Relocation” (Mitrano, 1999). Pohjois-Amerikan ammattilaissarjoissa joukkueita siirtyy myös kaupungista toiseen, ja jopa toiseen osavaltioon, ellei peräti muuta maasta kokonaan. Esimerkiksi vuonna 2011 USA:ta Kanadaan muutti Atlanta Thrashers, josta tuli uusi Winnipeg Jets. Jonka niminen joukkue taas muutti 1996 Winnipegistä Phoenixiin pelaamaan nimellä Phoe-

nix Coyotes (nykyään Arizona Coyotes). Artikkelissa käsitellään joukkueen siirtoa fanien näkökulmasta. Tilanteessa, jossa NHL -joukkue Hartford Whalers (jossa pelasi aikanaan mm., Mäntästä kotoisin oleva Ilveslegenda Risto Siltanen) vuonna 1997 muutti Raleighiin Pohjois-Carolinaan ja vaihtoi nimekseen Carolina Hurricanes (toki pelasivat kaksi ensimmäistä kautta 90 minuutin ajonmatkan, 123 kilometrin, päässä Greensborossa). Seuran menetystä pyrittiin korvaamaan tuomalla kaupunkiin alemman tason (AHL) joukkue, joka nimettiin Hartford Wolf Pack:si. Seura oli NHL:ssä pelaavan New York Rangersin farmijoukkue. Yhtä kaikki NHL seura Whalers oli poistunut kaupungista.

Seuran kokonaan menettäminen on toki hyvin paljon traumaattisempi tilanne kannattajille, kuin vain siirtymä uuteen Areenan, mutta artikkelissa kuvataan nimenomaan kannattajien sosiaalisia ja psykologisia kokemuksia ja näiden vaikutuksia. Artikkelissa luodetaan kannattajien tapaa käsitellä asiaa ja jäsentää sitä puheessaan luomalla metaforia asian käsittelemiseksi.

Tutkimus on tehty kartoittamalla internetin keskustelupalstoja, mielipidekirjoituksia ja lehtiarikkeleita, sekä lopulta kannattajien haastatteluin. Tutkimus antoi paljon omalle työlleni, vaikka tarkastellaankin paljon dramaattisempaa muutosta kuin pelkkä tilanvaihto.

Vastaavan kaltainen joukkueen katoaminen on tapahtunut myös Tampereella useampaankin kertaan. Jääkiekossa KooVee poistui Hakametsän näyttämöltä 1983. Jalkapalloilun puolella vuonna 1974 Tampereen Palloilijat ja Ilves-Kissat (joka oli siirtynyt Tampereelle Viipurista 1944) ajautuivat vaikeuksiin ja jalkapallotoimintaa jatkettiin Ilves ry:n käynnistäessä Ilves jalkapalloilun.

Ilves jalkapallo ehti saavuttaa muutaman vuosikymmenen aikana myös vahvan fanipohjan, kunnes se kohtalona oli kadota vuonna 1998 (palatakseen alasajoihin taas vuonna 2007) Tampere Unitedia perustettaessa. Tunteet, joita kannattajat Hartfordissa kokivat joukkueen kadotessa muistuttavat hyvin omaa kokemustani tuona vuonna.

Näistä kannattajan kannalta dramaattisista muutoksista Tampereella en kyennyt löytämään lainkaan tutkimuksia, en edes artikkeleita. Tämä osoittaa mielestäni kuinka kapeaa urheilukannattamisen tutkimus Suomessa on.

(Muihin käytettyihin lähteisiin on viitattu normaalisti tekstin ohessa).

5. Maailma muuttuu

Suomessa jääkiekko sai todellakin alkunsa Tampereella. Kuvaus suomalaisen jääkiekkoilun synnystä esiintyy monissa lähteissä heiman erilaisina tarinoina. Tarinoiden mukaan tämä tapahtui vuonna 1926, kun silloinen Suomen Luisteluliiton puheenjohtaja Yrjö Salminen toi Kanadasta jääkiekkomailoja tamperelaisille jääpallolijoille. Salminen heitti mailat Pyhäjärven jäälle lausuen kuuluisat suomalaisen jääkiekon alkusanat ”Pelakkaa pojat!” (Jääkiekkomuseo, 2014).

Tamperelaiset seurat hallitsivat jääkiekkoilun pääsarjaa lajin ensimmäiset vuosikymmenet ja jo 40 -luvun lopulla yleisömäärät Koulukadun kentän laitamilla voitiin laskea tuhansissa (Raevuori & Honkavaara, 1981). Myös Suomen ensimmäinen tekojäärata rakennettiin vuonna 1956 Tampereelle joukkueiden pääkentälle Koulukadulle. Koulukadun tekojään suomien parempien harjoitusmahdollisuuksien ansiosta tamperelainen jääkiekko nousi dominoivaan asemaan. Asemaan sittemmin piti yllä Hakametsän jäähalli aina 1980 -luvun loppupuolelle.

Jääkiekko, kuten joukkueurheilu yleensäkin, on katsojan kannalta elämystarjontaa. Joukkueet ja näiden pelaama sarja tarjoavat elämispalveluita katsojille. Tunneside joukkueeseen tekee elämyksestä merkityksellisen, joukkueen puolesta iloitaan ja surraan ja tämä tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden katsojien sekä ottelutapahtuman paikan kanssa. Tästä pelin, tilan ja katsojien vuorovaikutuksesta syntyy ottelun tunnelma, jonka katsojat itse osaltaan luovat ja jota he ovat kokemassa. Kokemus ei synny vain itse ottelusta ja tapahtumista jäällä tai katsojien reagoineista jäällä tapahtuviin tapahtumiin, vaan myös tilasta jossa tämä kaikki tapahtuu. Kun tapahtuman tila vaihtuu, kuullan usein kannattajien kommentteja siitä, kuinka tunnelma on kadonnut, että se ei enää ole sama. Näin tapahtui myös aikanaan kun Koulukadun tekojään ulkoilmasta siirryttiin sisälle Hakametsään. Näin totesi yksi tuon muutoksen kokenut kannattaja:

mää muistan kun Koulukaudulla aikanaan käytiin kiekko katsomassa, siellä oli tunnelma ihan toista, kun sitten tänne jäähalliin tultiin.

***

pakkasessa olit sillon.. silloinhan talvethan oli talvia elikä tota sillon oli kunnon talvia ja Koulukadulla hypittiin ja pompittiin ja huudettiin ja kaikkee, että lämpiminä pysymiseksi, sitten se ihmisten käyttäytyminen oli toista. ja kai tää aika on vähän erilaista. V 24 Tappara, mies, 65 vuotta

5.1 Koulukadulta Hakametsään

Edessä oleva muutos Hakametsästä uudelle Areenaan voidaan kannattajien kannalta verrata muutokseen, joka tapahtui kun Koulukadun tekojääradalta muutettiin Hakametsän jäähalliin 1960 –luvun puolessavälissä. Tämä siirtymän tunteminen auttaa ymmärtämään myös varsinaisen tutkielmani tarkastelukulmaa. Koulukadulta Hakametsään tapahtunutta muuttoa tarkastelen isäni ja hänen veljiensä kokemusten kautta. Veljesten kertomukset eivät ole varsinaisen tutkimusaineiston keruun tulosta, vaan kuultuna useissa tapaamissamme vuosien varrella.

Isäni veljineen asuivat Tampereen Nekalassa 50 -luvulla. Heillä oli tapana käydä Koulukadulla seuraamassa jääkiekkoa. Tuohon aikaan joukkoliikenne Tampereella oli hyvin vähäistä, joten veljesten oli tapana kävellä kaupungissa paikasta toiseen. Nekalasta Ratinan kohdalle saavuttuaan veljekset aina harmittelivat, että olisipa tuosta silta yli, ettei tarvitsisi Hämeensillan kautta kiertää Koulukadulle (silta Ratinan-nimen ja Nalkalan välisen salmen yli valmistui 1959).

Kuva 2 Mestaruusottelu Koulukadulla 1959 Tappara vs. TK-V

Matka otteluihin oli osa koke-
musta, jossa Koulukadulla seura-
tut ottelut olivat ”aitoa jääkiekkoa”.
Otteluihin tultiin ja sieltä lähdettiin
kävellen, kun nykyään otteluihin
saavutaan pääasiallisesti henkilö-
autoin ja vähenevässä määrin
joukkoliikenteellä. Veljesten ku-
vaamana Koulukadulla (Kuva 2)

oli tunnelmaa, lapset kiusasivat järjestysmiehiä livahtamalla alueella aidan yli ja aikuisilla oli taskumatti povitaskussa. Ulkona pakkasessa lämmiteltiin hyppimällä ja liikkumalla yleisön seassa tuttujen ja tuntemattomien kanssa keskustellen.

Jäähallin valmistuttua jääkiekko-ottelut siirtyivät luonnollisesti Hakametsään. Nyt nuorina aikuisina veljekset tulivat hyvin pian tulokseen, että hallin tunnelma oli vaisu, ihmiset olivat hajallaan, eikä sisään päässyt livahtamaan salaa. Taskumattien käytöstäkin jäi kiinni, tunnelma oli tiessään. Veljekset lopettivat jääkiekko-otteluissa käynnin, heille jäähallissa oli hautajaistunnelma, se oli ”kirkko”. Tämä kirkkomerkitys esiintyy edelleen vanhemmanpolven urheilutoimittajien teksteissä ja vanhemman polven katsojien kertomuksissa.

50 -vuotta myöhemmin jääkiekkokatsojista fanaattisimmat kutsuvat Hakametsää myös kirkoksi, mutta eivät enää veljesten kuvaamassa merkityksessä. Veljesten sukupolvi kutsui Hakametsää kirkoksi koska tunnelma ”oli kuin hautajaisissa”, siksi että siellä oli hiljaista ja tunnelma vaisua. Nykykannattajat käsittävät ”kirkko” termin toisin. Se koetaan palvontamenojen paikkana, paikka jossa eläydytään ja kannustetaan joukkuetta ja palvotaan sen tähtiä, lauletaan ja huudetaan. Historia toistaa siinä itseään, että nuoremman polven kannattajilla pelkäävät tunnelman katoavan kun Tampereen uusi Areena valmistuu. Uusi halli olisi liian iso, ihmiset olisivat liian hajallaan ja tunnelma latistuisi.

Sukupolvien käsitys Hakametsän jäähallista on siis elänyt ajassa voimakkaasti. 50 vuoden ajanjaksolla suhtautuminen halliin tilana on radikaalisti muuttunut. Vaikka osa meemeistä yhä elää ja niitä jopa ruokitaan seurojen ”mytologioissa” ja kannattajien kertomuksissa, on kirkkomeemin merkitys ”hautajaisina” kadonnut ja se on korvautunut toisella merkityksellä.

Nyt yli 70 -vuotiaat veljekset käyvät kerran vuodessa hallissa ”sukujuhlan” merkissä. Yli 40 vuoden tauon jälkeen heidän vanhat muistikuvansa ja hallin nykyinen olemus eivät vastaa enää toisiaan. Nyt he kokevat, että hallissa on tunnelmaa. Taskumatit ovat käyneet turhiksi, koska hallissa myydään alkoholia, asia jota ei olisi heidän nuoruudessaan voinut edes kuvitella. Hallissa ei tarvitse palella ja peliä ei tarvitse seurata seisten. Asioita, joita alun perin jäätiin Koulukadulta kaipaamaan. Aika on muokannut myös heidän todellisuuttaan ja käsitystään paikasta.

5.2 Jäähallin käytäviltä monitoimiareenan valoihin

Tampereen nykyinen Hakametsän jäähalli on rakennettu aikana, jolloin jäähallit rakennettiin jääkiekko-otteluiden katsomista varten. Maailma on muuttunut tässäkin suhteessa.

Pohjois-Amerikasta alkanut kehitys on johtanut siihen, että nykyään jäähalleista suunnitellaan ja toteutetaan monitoimiareenoita, paikkoja joissa katsojat kuluttavat elämyksiä. He kuluttavat jääkiekko-ottelua viihteensä sekä muita palveluita ruokineen ja juomineen ja muine aktiviteetteineen. Tämä on kehityskulku, jonka myötä katsojat ovat yhä useammin palveluihin tottuneita kaupunkilaisia, joille seura tai pelkkä jääkiekko-ottelun lippu ei ole merkityksellistä. Heille ottelutapahtuma on kulutettava viihdepalvelu, joka mahdollistaa samalla monia muita viihtymisen ja kuluttamisen muotoja. Uudet hallit ovat tuoneet mukanaan myös yritysvieraiden aitiot ja monin paikoin yrityksille ja varakkaille katsojille on varattu omat tilat, ravintolat ja sisääntulot halleihin. Tämä estää ”tavallisen” kannattajan ja yritysvieraan kohtaamiset hallin käytävillä. (Shubert, 2016, s. 195-196)

Suomessa ensimmäinen moderni monitoimiareena valmistui Turkuun vuoden 1991 MM -kisoihin marraskuussa 1990. Se korvasi vanhan Kupittaaan tekojääradan päälle rakennetun hallin, joka puolestaan purettiin 2006 modernimman uuden Kupittaaan hallin tieltä. Turun areena rakennettiin moninaisten kuntapoliittisten vaiheiden jälkeen Artukaisen kaupunginosaan, ja sen sijaintia koskeva arvostelu on jatkunut näihin päiviin asti. Halli on syrjässä kaupungin kävelykeskustasta, eikä näin houkuttele ihmisiä viettämään aikaansa monitoimiareenan ympäristöön tilaisuuksien ulkopuolisena aikana. Tätä pidetään nykyisten monitoimiareenoiden kannattavuuden kannalta oleellisena asiana.

Vuonna 1997 valmistui Helsinkiin uusi moderni monitoimiareena saman vuoden MM -kisojen tapahtumapaikaksi. Hartwall Areenan sijoituspaikasta käytiin myös poliittista kädenvääntöä ja lopulta useista paikkavaihtoehdoista sille osoitettiin Keski-Pasilan Haarakallion alue. Hyvästä saavutettavuudestaan (juna, auto, hotellit) huolimatta halli sijaitsee alueella, johon ei ihmisillä muuten ole tarvetta tai halua tulla ja oleskella. Näin hallilla ei myöskään ole juuri oheistoimintoja tapahtumien ulkopuolella.

Moderni halli rakennettiin myös Espooseen 1999. Sen hieman Hartwall-areenaa ja Turku-hallia pienempi koko ja katsomo- ja esiintymistilojen joustavampi muunneltavuus eivät kuitenkaan tuoneet hallille taloudellista kannattavuutta. Erillään kaupunkirakenteesta oleva sijainti ei synnyttänyt sille tapahtumien ulkopuolista toimintaa. Asiaan toki vaikutti se, että Helsingin länsimetron toteutus viivästyi suunnitellusta aikataulusta, eikä näin mahdollistanut joustavaa liikkumista Helsingistä areenalle.

Moderneina halleina voidaan pitää myös erikseen remontoituja vanhoja halleja, kuten Rauman Äijänsuon jäähallia, jota laajennettiin voimakkaasti taukoyleisötilojen osalta 2006. Tällä tavoiteltiin modernien areenoiden tapaa huomioida lisääntyneet kulutustarpeet otteluiden aikana. Samoin Porin isomäen halliin rakennettiin runsaasti uutta yleisötilaa vuonna 2016 valmistuneessa isossa laajennusurakassa.

Uusia monitoimiareenoita ollaan rakentamassa Suomessa useita. Niistä pisimmällä on Jyväskylän Hippos 2020 hanke, joka on valmistuttuaan erilaisten urheilutoimintojen keskus, joka liittyy kaupallisen toiminnan, urheilun ja tutkimuksen yhteen Jyväskylän keskustan ja yliopiston läheisyyteen. Turun Ratapihahankkeen yhteydessä alueelle rakennettava monitoimiareenasta on Turun kaupunginhallitus tehnyt kumppanuussopimuksen. Areena on osa kokonaisuutta, jossa erilaiset viihdepalvelut ja hotelli rakennettaisiin Turun rautatieaseman yhteyteen. Helsingissä on suunnitteilla Helsinki Garden hanke, jossa jääkiekkoareenan ja palloiluhallin lisäksi olisi hotelli, ostoskeskus, vapaa-ajan liikuntapaikkoja ja asuntoja sekä kansainväliset mitat täyttävä sisäyleisurheilurata. Hanke on saanut suunnitteluvarauksen nykyisen hallin viereiselle tontille ja etenee parhaillaan kaupungin kaavoituksessa. Oulun Raksilaan, kaupungin ydinkeskustaan, on suunniteltu monitoimiareenaa joka olisi jäähalli sekä konsertti- ja tapahtuma-areena ja mahdollisesti kongressikeskus. Oulussa asia on vielä luonnosvaiheessa ja valtuustoseminaaritasolla.

Omalle tutkielmalleni oleellinen on luonnollisesti Tampereen hanke, ns. kansiareena, josta tutkielmassani käytän nimeä Uusi Areena (areenalla ei ole vielä virallista nimeä). Tampereen Hakametsän jäähallia korvaavaa monitoimiareenaa on puuhattu pitkään. Jo 1990-luvun alkupuolella hallin rakentamista esitettiin tuolloin muodostumassa olleelle Tampellan alueelle, sekä Onkiniemeen (lähelle nykyisen Tipotien terveysaseman kohtaa) ja Eteläpuistoon. Suuremmin hanketta vietiin eteenpäin 2000-luvun puolenvälin jälkeen, kun hallin sijoit-

tuspaikaksi kaavailtiin Sorsapuistoa silloisen Tampere talon johtajan ja jääkiekkoliiton pitkäaikaisen puheenjohtajan ja nykyisen Tampereen kaupunginhallituksen konsernijaoston puheenjohtajan Kalervo Kummolan johdolla.

Tampereen kaupunki teetti selvityksen Sorsapuistoon sijoitettavasta monitoimiareenasta vuosina 2007 - 2008 (Tampereen kaupungin Konsernijaosto, 2008). Selvityksen tulos oli, että hallin kannattavuusraja oli hyvin tiukka ja uhkana olivat kaupungille lankeavat vuosittaiset useiden miljoonien toiminta-avustukset. Hanke ei tästä syystä edennyt, kunnes 2009 Tampereen monitoimihallin suunnittelua, rahoituksen etsimistä ja rakentamista varten perustettiin yhtiö, Tampereen Keskusareena Oy, toimitusjohtajanaan ja julkikuvanaan Rikard Bjurström. Jo aikaisemmin oli Tullin alueen suunnittelukilpailuehdotusten joukossa ollut monitoimihalli. Se oli sijoitettuna ratapihan päälle, yliopiston ja Sorin poliisiaseman väliin paa-lutettuna radan päälle parkkitaloineen. Hahmotelmakuvassa sillä tavoiteltiin ulkonäöllisesti Tukholman Globen hallin maamerkinomaista olemusta (Vapriikki, Museokeskus, 2003). Tampereen Keskusareena OY esitteli oman vastaavan suunnitelmansa rakentaa yhdessä rakennusliike NCC:n kanssa monitoimiareena ja toimistotilaa siten, että kaupungin läpi kulkeva junarata katettaisiin Sorin sillan eteläpuolelta. Erinäisten rahoitusvaikeuksien ja poliittisten kädenvääntöjen jälkeen Tampereen kaupunki otti projektin vetovastuun Keskusareena OY:ltä 2014 ja kannen ja areenan toteutuksesta vastaa nyt rakennusliike SRV:n ympärille koottu koalitio.

Uusi monitoimiareenarakentaminen poikkeaa lähtökohdiltaan vahojen jäähallien rakentamisperiaatteista. Esimerkiksi ”tavallinen” kannattaja ei näissä moderneissa halleissa kohtaa yritys- ja aitiovieraita hallin käytävillä kuten vanhoissa Hakametsän tai Helsingin jäähallin tapaisissa halleissa, joissa aitiot on toteutettu jälkikäteen. Vanhoissa halleissa aito- ja yritys-vieraat sekoittuvat ”tavallisiin” kannattajiin hallin käytävillä ja palvelupisteillä. Modernin hallisuunnittelun Helsingin Hartwall Areenalla aitiovieraiden kerros eristetty muita katsojista.

Tämä hallien erilaisuus on seurausta siitä, että aikaisemmin jäähallirakentamisen keskiössä oli urheilutapahtuma eikä katsojien odotettu kaipaavan hallin tiloilta mitään erityisiä toimintoja tai palveluja. Näille ”vanhan liiton” kannattajille itse ottelu oli se merkitsevä viihde, jopa jollakin tavalla uskonnollinen kokemus. He hyväksyivät hieman epämukavat penkit, huonon ruuan ja savuiset käytävät. Näistä huonoista oloista muodostui jopa jonkinlainen arvo ja riitti, joka jaettiin kanssakärsijöiden, muiden ”tosifanien” kanssa. (Shubert, 2016, s. 197-199)

Edelleen Suomessa vanhoissa halleissa kannattajien puheessa kuuluu hallien erilainen arvotus. Tämä käy ilmi puhuttaessa esimerkiksi pelaajasiirroista. Kun pienemmän paikkakunnan joukkueen pelaajan vaihtaa seura modernissa hallissa pelaavaan isomman kaupungin joukkueeseen, käytetään lausahdusta ”pelaaja siirtyy areenan kirkkaisiin valoihin”. Tampereella uuden Areenan valmistuttua myös kannattajat siirtyvät Hakametsän hallin käytäviltä Uuden Areenan kirkkaisiin valoihin.

6. Tampereen jäähalli, ”Hakamettä”

Ennen kuin perehdymme tarkemmin Hakametsässä jääkiekko-otteluissa aikaansa viettävien kannattajien kokemuksiin, on syytä tarkastella itse tapahtumapaikkaa, eli Hakametsän hallia. Millainen historia sillä on ja mitä siellä tehdään kun siellä pelataan jääkiekkoa.

Koska tutkielmani kiinnittyy nimenomaan yhteen ja tiettyyn paikkaan, on tietysti hyvä ymmärtää millaisesta paikasta on kyse; sen syntyhistoriasta ja siitä interiööristä mikä hallissa tämän tutkielman osalta oleellisesti vallitsee. Miksi se on rakennettu, miten se on rakennettu ja miten sitä on tämän reilun viidenkymmenen vuoden aikana muokattu.

Tampereen jäähalli, tuttavallisemmin ”Hakamettä”, on Suomen ensimmäinen jäähalli Tampereen Kissanmaan Hakametsässä. Jäähallin kutsumanimeksi vakiintui nopeasti ”Hakametsän halli” sijainnin mukaan. Tämä on toiminut jäähallin yleisesti puheessa ja mediassa käytettynä nimenä koko sen olemassaolon ajan. Virallisesti tätä nimeä ei koskaan ole sille annettu, vaan virallinen nimi on yhä Tampereen jäähalli. Tosin samalla tavalla jäähallien lempinimet ovat yleisesti käytössä paikannimiin pohjautuen ympäri Suomea, on Isomäkeä (Pori), Kisapuistoa (Lappeenranta), Hipposta (Jyväskylä) ja Nordista (Helsinki, nimenomaan Helsingin (vanha) jäähalli Nordenskiöldinkadulla. Helsingin uudempi halli, Hartwall areena on tuttavallisesti ”jaffala”, joka viittaa paikan sijaan pääsponsoriin.

Hakametsän halli on siis ollut jo 52 vuotta jääkiekko-otteluiden areenana. Hakametsän hallista on ehtinyt muodostua jääkiekkokannattajalle eräänlainen pyhättö, riittien ja traditioiden

tapahtumapaikka. Kuten Ilveksen katsomo-kannattajayhdistyksen, Osasto41:n, perustaja allekirjoitti viestinsä jääkiekkoiheisilla internetin keskustelupalstoilla vuosien ajan:

Raipe on Jumalamme, Ilves on uskontomme ja Hakametsä on kirkkomme! -"Taker" Jatkoajan keskustelupalstan allekirjoitus.

Tai kuten Tapparakannattaja haastattelussani Hakametsän käytävällä totesi:

No ei siis kyllähän niikun Hakametsä on kuin temppeli jonka uskonto on Tappara, jonka messiaana toimii tällä hetkellä Saravon Peksi. -V18, mies, Tappara, 28 vuotta

6.1 Jäähallin synty

Suomen jääkiekkoliiton johtokunnassa oli keskusteltu jo vuonna 1956 mahdollisuudesta järjestää jääkiekon MM -kisat tulevaisuudessa Suomessa. Kansainväliselle jääkiekkoliitolle, IIHF:lle (International Ice Hockey Federation, kansainvälinen jääkiekkoliitto), Suomen halukkuus kisajärjestäjäksi vietiin sitten ensimmäistä kertaa seuraavana vuonna olympiakisojen yhteydessä. Virallisen MM -kisahakemuksensa Suomen jääkiekkoliitto jätti vuonna 1962 vastaamalla IIHF:n jäsenilleen tekemään kyselyyn. Aikaisemmin vuonna 1958 Tšekkoslovakian tekemä aloitteessa esitettiin, että jatkossa MM -kisoja voitaisiin järjestää vain jäähalleissa. Vaikka tämä aloite ei johtanut varsinaiseen asiaa koskevaan päätökseen, se tarkoitti silti käytännössä sitä, että myös Suomen mahdollisesti järjestämissä MM -kisoissa pelit tulisi pelata jäähallissa. Tuolloin vuonna 1958 jääkiekko oli Suomessa edelleen ulkolaji, eikä ensimmäisen tekojääradan valmistumisestakaan Tampereen Koulukadulle ollut kuin muutamia vuosia (1956). Kaikesta huolimatta maaliskuussa 1963 IIHF myönsi jääkiekon 32. MM -kisat vuodelle 1965 Suomelle. Suomi oli ainoa hakija kyseisille kisoille huolimatta siitä, ettei maassa ollut ainuttakaan jäähallia. Kisat Suomen oli tarkoitus järjestää Helsingissä ja Tampereella (jossa tosin A -sarjan otteluita pelattaisiin vain muutama), sekä Raumalla että Turussa (alasarjojen ottelut). (Leinonen, 2015)

Myönnettyjä kisoja varten Suomeen tarvittiin siis uusi ja moderni jääkiekkohalli. Alun perin A -sarjan kisat oli tarkoitus pelata Helsingissä. Helsingin jääkenttäsäätiö budjetoikin 64 miljoonaa markkaa hallin suunnittelua varten. Alun perin Helsingin halli oli tarkoitus rakentaa Töölön pallokentälle vuonna 1958 valmistuneen Helsingin jäästadionin päälle, mutta maaperä ei lopulta soveltunut hallirakenteelle. Helsingin kaupunginhallitus hyväksyi hallin rakennettavaksi Töölöön syksyllä 1963. Alkuperäisen kustannusarvion ylityttyä tarjousvaiheessa kaksinkertaisesti jääkenttäsäätiö vetäytyi hankkeesta ja rakennuttajaksi tulikin lopulta Helsingin kaupunki itse. Rakennuttajan vaihto viivytti hallihanketta ja varsinaiset rakennustyöt päästiin aloittamaan vasta joulukuussa 1964. Näin Helsingillä ei ollut mitään mahdollisuuksia saada hallia valmiiksi MM -kisoihin kevääksi 1965. (Alaja, 2012)

Kun Helsinki vitkutteli, ja sitten vetäytyi kisajärjestelyistä, Tampereella pistettiin toimeksi. Tampereen silloisen kaupunginjohtaja Erkki Napoleon Lindforsin johdolla syntyi laaja liittoa poliitikoista paikallismediaan jäähallin ja MM -kisojen saamiseksi. Tämän lisäksi synnytettiin kansaliike ”Jäähalli Tampereelle”, joka edesauttoi Tampereen hallihankeen etenemistä. Nykyrahassa 1,2 milj. euroa maksaneen jäähallin suunnitteli arkkitehti Jaakko Tähtinen, ja se rakennettiin todella nopeasti vuodessa. Halli vihittiin käyttöön. 29. tammikuuta 1965 ottelulla Tampere vastaan muu Suomi. Peli päättyi tasan 4–4. (Leinonen, 2015)

6.2 Halli kannattajan katseessa

Hakametsän halli on muodoltaan klassinen urheiluareena, jossa katsomo kiertää tasaisesti pelikenttää. Yleisön taukotilat ovat yhdessä kerroksessa katsomorakenteen keskikohdalla. Hallin ollessa rakennettu osin maan alle, on tämä käytävätasoa samassa tasossa kuin ympäröivä ulkopuolinen maanpinta.

Hakametsässä erätaukoja vietetään hallin yhdessä tasossa olevassa käytävässä, joka kiertää hallin ympäri. Hallin muutostöiden yhteydessä on halliin tullut toki muutamia alakerroksen ravintoloita ja seurojen yritysvierailleen tarkoitettu klubitila sekä hallin yläosaan rakennettuja aitioita. Näihin kuitenkin kuljetaan tässä samasta ja ainoasta kaikille yhteisestä yleisökäytävästä.

Hallin valmistumisvuonna 1965 halliin mahtui 10 200 katsojaa, joista ainoastaan 1 573:lle oli tarjolla istumapaikka. Istumapaikkoina olivat kovilla puupenkeillä varustetut hallin pitkät sivut, A ja B -katsomot. Istumapaikat voidaan kuitenkin katsoa yritykseksi parantaa yleisöviihtyvyyttä esimerkiksi Koulukadun seisomakatsomoihin nähden. Yleisön mukavuudenhulun lisääntyessä myös hallin päätyjen suorat osuudet muutettiin istumapaikoiksi. Tämä ta-

Kuva 3 Hakametsän alkuperäinen tulostaulu 1965

Kuva 4 Tulostaulu 1982

Kuva 5 Tulostaulu, videokuutio 2007

pahtui kun 1982 MM -kisoja varten A ja B katsomot saivat uudet muoviset kuppi-istuimet ja näiden tieltä poistetut vanhat puupenkit siirrettiin päätykatsomon keskiosalle. Uusien istumapaikkojen pienentämää yleisökapasiteettia lisättiin rakentamalla B katsomon yläpuolelle E-parvi katsomo. Samalla yleisöviihtyvyyttä kohotettiin asentamalla tulostauluksi tuolloin nykyaikainen valotaulu (Kuva 4) korvamaan vanhaa analogista pelikelloa (Kuva 3). Pelikellojen teknologinen kehitys kuvastaa hyvin maailman muutosta hallin käyttöaikana. Vuonna 2007 tulostaulun tilalle asennettiin moderni videokuution ja tulostaulun yhdistelmä (Kuva 5).

Katsomoiden kaartuvat osat, kulmakatsomot, säilyivät seisomakatsomoina. 90 -luvulla A ja B -katsomoihin asennettiin muovikuppituolien tilalle istuinosaltaan ylös nousevat pehmustetut istuimet. Samalla vanhat kuppi-istuimet siirrettiin kulmakatsomoihin ja näiden tuloaukot peitettiin. Näin koko hallin katso- moareenaosuus oli istumapaikkoina ja seisomakatsomoi-ksi jäivät väliaikaisrakenteiset ns. ”piippuhyllyt”. Piippuhyllyt olivat metallirunkoon kiinnitettyjä lankkuja hallin katsomorakenteen yläkulmissa.

Jääkiekkokaukalon laitojen lisäksi hallissa oli myös erillinen katsomoita ja pelikentällä olevaa kaukalolaitaa erottava ns. ”mainoslaita”. Näiden välissä oli tilaa vaihtoaitioille, toimitsijoille ja maalituomareille. 1990 -luvun alussa tämä niin sanottu kakkoslaita poistettiin. Kak-

koslaita oli nuoremman väen suosioissa ja ”junnut” roikkuivatkin laidalla kannustaen joukkuetta takoen samalla laittaa yläpuolelta rytmikkäästi. Kakkoslaidalla roikkuminen antoi myös mahdollisuuden osallistua kilpajuoksuun kentältä pois ammutuista kiekkoista. Kakkoslaitojen poiston yhteydessä istumakatsomot jatkettiin kaukalotasolle asti. Hallin muodosta johtuen paikoista ei kuitenkaan tullut niistä toivottuja, NHL:stä tuttuja ”ringside” paikkoja, vaan paikat jäivät edelleen hieman kauas kaukalon laidasta ja näkyvyys näiltä alariveiltä oli huono.

2001 katsomotilojen remontissa ”kakkoslaita” palautettiin ja samalla alaosan rivejä loivennettiin, jotta kakkoslaidan mainokset näkyisivät paremmin (varsinaisen kaukalonlaidan yläpuolella). Näin joukkueet saivat takasin lisämainostilan paremmalla näkyvyydellä, jotka ne olivat menettäneet 90 -luvun uudistuksissa. Vaikka alarivit näin nousivat jälkeen kaukalotason yläpuolelle, koettiin loivennuksesta johtuva edessä istujien näköhaitta sen verran häiritseväksi, ettei paikoista edelleenkään tullut suosittuja. Ne myydäänkin pääasiassa alennettujen lipunhintojen katsojaryhmille kuten junioreille ja opiskelijoille 2000-luvun alkupuolella kannattajat esittivät katsomoiden loiventamista siten, että saavutettaisiin aidot ”ringside” paikat ilman kakkoslaitaa suoraan kaukaloon kiinni, mutta kakkosmainoslaitatulot painoivat seurojen vaakakupissa kannattajien toiveita enemmän.

Vuoden 2001 remontin yhteydessä osin seurojen ylläpitämällä, tuolloin tuoreilla, internetin keskustelupalstoilla oli esitetty myös seisomakatsomon palauttamista ja sen rakentamista loivennettuun osaan katsomoa suoraan maalin taakse. Seurojen johdossa seisomakatsomoa pidettiin kuitenkin vanhanaikaisena ja turhana.

Seisomakatsomojen virkaa täyttivätkin 1990-luvulta lähtien hallin katsomoiden yläkulmiin rakennetut metallikehikkoiset lautakatsomot. Nämä metallikehikkokatsomot ilmestyivät Hakametsään jo varhain. Aivan uunituoreessa hallissa niitä ei ilmeisesti ollut, mutta vanhoissa valokuvissa ne näkyvät jo ainakin vuonna 1966. Nämä katsomot olivat pitkään pelastusviranomaisten erillisluvalla käytössä. Ne eivät täyttäneet katsomoturvallisuudelle edellytetyjä vaatimuksia, mutta perinteiset hyvät suhteet palolaitokseen pitivät ne käytössä vuosikymmeniä (70 – 80 luvun puoliammattilaisuuden aikana iso osa esimerkiksi Tapparannan pelaajista oli päivätöissä Tampereen palolaitoksella).

2000 -luvun alussa kannattajatoiminnan edustajiksi käsitettiin seuroissa Tappara Fanclub ja Ilves Fanclub, joihin myös katsomokannattajatoiminta sekä vieraspelimatka järjestelyt ohjattiin. Nämä eivät kuitenkaan varsinaisesti edustaneet kannattajia, faneja tai katsomoaktiiveja, vaan ne olivat organisoitu joukkueiden toimesta ja niitä hallinnoitiin joukkueiden toimistoissa. Niinpä vasta kun katsomokannattajatoimintaa kehittämään perustettu kannattajien oma yhdistystoiminta alkoi (ensimmäisenä Ilveksen kannattajapäädystä syntynyt Osasto41 niminen ryhmä ja lopulta rekisteröity yhdistys ja tätä seurannut Sinioranssit Tapparan päädystä), heräsivät vaateet kannattajien näkökulmasta tapahtuville katsomorakenteen muutoksille. Joukkueiden johto ei näille esityksille edelleenkään lämmennyt, sillä heidän katsonnassaan tämä olisi aiheuttanut hyvähintaisen istumapaikkojen menetystä.

Muutos suhtautumisessa kannattajien haluamiin rakenteellisiin muutoksiin tapahtui lopulta hieman sattumalta, kun Ilves Hockey OY ajautui myllerryksiin ja yritys palkkasi toimitusjohtajakseen ulkopuolisen konsulttiyrityksen ammattijohtajan. Ilveksen toimitusjohtaja Heikki Tarvainen työskenteli siis erilliselle yritykselle, joka myi hänen toimitusjohtajapalvelunsa Ilves Hockey OY:lle. Tarvainen oli halukas kuuntelemaan kannattajayhdistyksen edustajia katsomoasiassa. Tarvaisen aloitteesta hallin D1 -kulmauksesta muodostettiin seisomakatsomo (Ilveksen kannattajien pääty, johon kotijoukkue hyökkää 1 ja 3 erän). Toki vain niin, että siellä sallittiin seisominen penkkirivien välissä. Näin asiaan ei tarvittu Tapparan suostumusta eikä kaupungin tekemiä rakenteellisia uudistuksia. Tappara saattoi edelleen myydä istumapaikkalipuja omiin otteluisensa ao. katsomoon. Seisomakatsomon vaikutukset olivat nähtävissä heti hallin tunnelmassa ja kannattajatoiminnan kehittämisessä. Lopulta molempien joukkueiden johdoissa ymmärrettiin ottelutapahtuman tunnelmaa nostavien erillisten seisomakannattajakatsomoiden merkitys ja niin D1- kuin C1- kulmista poistettiin kaupungin toimesta penkit ja ne palautettiin seisomakatsomoiksi. Tämän seurauksena Hakametsästä on tullut myös vieraskannattajien suosittu vieraspelimatkakohde.

Hallissa on myös tapahtunut erinäisiä katsojien huomiota kiinnittäviä sekä yleisötilojen käyttöön vaikuttavia uudistuksia. Hallin kattoon ilmestyivät NHL -tyyliset joukkueiden mestaruusviirit 1986. Viirit tulivat hallin keskikohdalle pitkittäin joukkueiden ”omille” puolille. Tapparan ja Ilveksen mestaruusviirien lisäksi kattoon asennettiin myös KooVee:n (1968) ja TaPa:n (1928) viirit. Myöhemmin Tapparan edeltäjäseura TBK vaati Tapparan nimiin laitettujen mestaruuksien osalle omat viirinsä, ja nämä nostetiinkin kattoon 1990 -luvulla.

1990-luvun alkupuolella myös joukkueiden jäädytetyt pelinumerot ilmestyivät hallin katoon ilman sen isompia seremonioita. 2000-luvulla jäädytysseremonioista on tullut isoja ja näyttäviä oheistapahtumia otteluille.

Hakametsän hallin yleisötilat ovat siis yhtenäinen kehä, käytävä jota pitkin katsojat voivat kävellä hallin ympäri sisätiloissa. Tämä traditio katkasiin vuonna 1998, kun B -käytävälle rakennettiin käytävän katkaiseva ravintola. Ravintolaan oli pääsy ainoastaan katsomosta. Ravintola aiheutti suurta vastustusta sillä se esti tärkeäksi koettua erätauolla suoritettavan hallin kiertämisen. Ravintolaa kavennettiin kiertämisen mahdollistamiseksi seuraavalle kaudella ja lopulta purettiin kokonaan seuraavan kauden alkuun mennessä.

Joo, joskus oli kato siä sinnehän rakennettiin siihen käytävälle se semmonen vip:ppi paikka. ja sehän oli ihan niiku, sehän tukki sen saatana ihan täysin. Se oli aika nopeeta.. sen kauden jälkeen taidettiin purkaa koko paska. -V2, mies, Tappara

Hakametsän jäähalli on siis ollut kannattajien katseessa jääkiekko-otteluiden tapahtumapaikkana yli viidenkymmenen vuoden ajan. Sen kotoisissa helmoissa ovat kannattajat todistaneet yhteensä yhdeksää mestaruutta. Viisi kertaa on katsomossa ollut riemulliset juhlat, kun on juhlittu kaupungin omien poikien mestaruutta. Neljä kertaa vierasjoukkueen riemuitessa mestaruuttaan, ovat tamperelaiskannattajat nojailleet poskiinsa pettyneinä, elleivät sitten ole poistuneet nopeasti ulos hallista tällaisen tuskan hetken välttääkseen. (Itse sitkeästi seurasin TPS:n mestaruusjuhlat vuonna 1990 silloisilta piippuhyllyseisomakatsomoiden lankkuriveiltä suurimman osan tamperelaisista poistuttua hallista jo hyvissä ajoin ennen ottelun päättymistä).

6.3 Jääkiekko-ottelun kulku

Koska Hakametsään mennään siksi, että siellä pelataan jääkiekko-otteluita, on hyvä hahmottaa myös se, millainen tapahtuma jääkiekko-ottelu on. Jääkiekko-ottelu koostuu kol-

mesta 20 minuutin erästä. Erien kesto on noin 35 minuuttia, sillä erien peliaika on ns. ”tehokasta peliaikaa”, eli pelikatkojen ajan pelikello on pysähdyksissä. Liigaotteluissa on lisäksi jokaisessa erässä kaksi Liigan mainoskatkoa television ja radion esittämille mainoksille. Erien välissä on erätauco, joka Liigaotteluissa on nykyään 18 minuuttia (ja kaudella 2017-18 lauantapeleissä 20 minuuttia). Muissa kuin Liigaotteluissa erätaucojen pituus on 15 minuuttia. Liiga on pidentänyt erätaucojaan mahdollistaakseen erätauolilla tapahtuvan kuluttamisen kasvua, sillä erätaukomyynnit ovat huomattava osa lähes kaikkien Liigajoukkueiden tulonmuodostusta (Lähdesmäki, 2014). Ottelua ennen myynti on vähäistä ja otteluiden jälkeen lähes olematonta, mikäli edes myyntipisteitä on auki. Juuri tästä syystä eri paikkakunnilla halutaan moderneja halleja, jotta ihmiset kuluttaisivat hallissa myös ennen ja jälkeen otteluiden ja että kulutusmahdollisuudet olisivat runsaampia ja nykykatsojien vaatimusten mukaisia.

7. Miten määhän nyt sen löytäisin... Keinoista ja metodeista

Pro Gradu -tutkielmani on tyypiltään laadullinen tutkimus, on toteutettu osallistuvan havainnoijan tekemin teemahaastatteluin. Käytössäni oli siis aineistonhankintatapa, jossa olin itse vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa jakaen samaa kokemusmaailmaa ja muistoja. Haastatteluilla oli teema, Hakametsän halli, siihen liittyvät muistot tai sen olemassa olevat rakenteet. Lisäksi yhtenä löyhänä teemana oli tulevaan Areenaan kohdistuvat odotukset.

Koska tutkielman tekijänä olen siis myös osallinen Hakametsän kokemusmaailmaan ja sen ”henkeen”, ei ole käytännössä mahdollista erottaa täysin omaa kokemustani haastateltavien kokemuksista. Haastattelijana jaan siis yhteistä kokemusta haastateltavien kanssa hallin käytävillä. Näin oma kokemusperäinen tietoni sekoittuu ja vaikuttaa haastattelutilanteissa haastateltavien kertomuksiin yhteisten muistojen ja kokemusten kautta. Olen siis havainnoitsija mutta myös osallistuja.

”Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineiston keruutapaa, jossa tutkija tavalla tai toisella osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan.” (Eskola & Suoranta, 1998, s. 98)

Eskola ja Suoranta esittävät, että havainnointi on subjektiivista ja valikoivaa toimintaa. Ennakko-oletukset vaikuttavat havainnointiin ja ennen kaikkea aikaisemmat kokemukset vaikuttavat havaintojen tekemiseen. Myös havainnoitsija itse on osa havainnoitavaa asiaa ja oma kokemushistoria vaikuttaa siihen, mihin asioihin huomionsa kiinnittää. (Eskola & Suoranta, 1998)

Tämä koskee minua tutkijana vietyttäni itsekin vuosikymmenien kuluessa lukuisia tapahtumakertoja Hakametsän käytävillä. Tämän oman osallisuuteni tiedostaen tutkimusmenetelmäkseni on valikoitunut osallistuvan havainnoitsijan tekemä haastattelututkimus.

Tutkimustapani valintaan johdatti se väistämätön tilanne, että haastatteluissa keskustelut polveutuvat haastatettavan kanssa jaetuista yhteisistä muistoista ja kokemuksista ja ne vievät haastatteluja eteenpäin. Ympäriällä tapahtuva ihmisten liike, hallin olemus ja katseen suunta ovat myös vaikuttamassa niin haastattelutilanteissa, kuin myös haastattelussa kuultu tarina vaikuttaa omaan havainnointiin liikkuessani sen jälkeen hallissa. Olen siis havainnoitsija mutta myös osallistuja.

7.1 Kannattajaidentiteetti

Koska tutkielmani tarkoituksena on löytää konkreettisia keinoja, tapoja tai ohjeita ”Hakametsän hengen” siirtämiseksi uuteen Areenaan, päätin lähteä kysymään asiasta Hakametsästä niiltä ihmisiltä, jotka siellä eniten aikaansa katsojina viettävät, kannattajilta. On paikallaan, että ensin kuvaan hieman tarkemmin keitä tarkoitan kun puhun kannattajista.

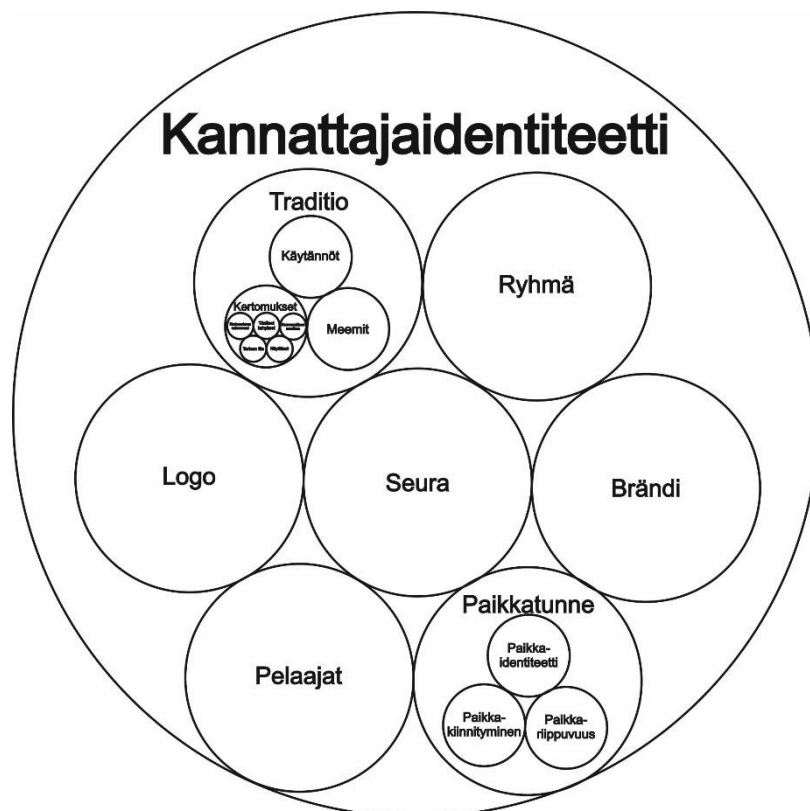
Jos oikeesti puhutaan siitä, mikä on parasta peleissä käymisessä, kyllä se on niikun se, että saa ihan oikeesti vittu niikun huutaa sielunsa kyllyydestä ja kukaan

ei niiku tuomitte. Saa olla, huutaa ja riehua ja olla niikun siinä tunnelmassa mukana, hengittää, elää sitä. - V43, mies, Ilves, 22 vuotta

Erilaisissa kannattajuutta käsittelevissä artikkeleissa kannattajuus jaotellaan monenkirjavin nimityksin. Esimerkiksi urheilusosiologi Richard Giulianotti jaottelee englantilaiset jalkapallokannattajat kannattajiin (supporters), seuraajiin (followers), faneihin (fans) ja vaeltelijoihin (flâneurs) (Giulianotti, 2002). Nykyaikaisten areenoiden käytävillä kulkevia kannattajia kutsutaan myös termillä ”fansumer” (Shubert, 2016) korostettaessa kannattajien ja fanien asemaa kuluttajina (englanninkielen kuluttajaa tarkoittavaa sanaa ”consumer” mukaillen).

Kannattaja- ja fani-identiteetti on urheilusta puhuttaessa käsitteenä sosiaalisen identiteetti-teorian ilmentymä (Underwood, et al., 2001). Fani-identiteetin ominaisuuksia ovat ryhmäkokeemus, historia ja perinteet, roolit, rituaalit sekä myös fyysinen tila. Eli urheilufani-identiteetit muodostuvat suhteesta (urheilu)seuraan, seuran brändiin, joukkueeseen, pelaajiin, valmentajiin, seuran logoon, perinteisiin ja traditioihin sekä tapahtumapaikkoihin ja -tiloihin.

Kaavio 1: Kannattajaidentiteetin jakautuminen

Kannattajaidentiteetin jakautumista erilaisiin osiin on mahdollista kuvata joukkona identiteetin päätekijöitä (Kaavio 1). Kuvattu jako on karkea, mutta auttaa havainnollistamaan käytämiäni käsitteitä.

Stadioneiden ja muiden fyysisten tilojen merkitys on iso kannattajan pelipäiväkokemuksessa. Tämä näkyy mm. siinä, että näille suorituspaikoille on yleensä käytössä vakiintuneet lempinimet niiden virallisten nimien asemasta. Esimerkiksi Hakametsän halli, ”Hakamettä”, on siis lempinimi virallisen nimen ollessa Tampereen Jäähalli. Kannattajille nämä areenat ja stadionit ovat ryhmäkokemusten keskuksia (Underwood, et al., 2001).

Tässä tutkielmassani ei kuitenkaan ole merkitystä sillä, kuinka syvää kunkin kannattaminen tai fanittaminen on, sillä jokaisella on oma kokemuksensa Hakametsästä tilana. Tämä on aito kokemus tilasta, riippumatta kannattajan omasta osallisuudesta erilliseen kannattajatoimintaan tai hänen kannattamiseen käyttämästään ajasta. Niinpä käytän yleisanana tämän tutkimuksen yhteydessä sanaa ”kannattaja” tarkoittaen ottelutapahtumaan osallistuvia fanidentiteetin omaavia ihmistä. Erotuksena käsitteenä ”katsojasta” on kannattaja osallistunut ottelutapahtumiin useasti ja mahdollisesti jo monien vuosien ajan.

Käsitteeseen ”katsoja” sisältyy mielestäni myös satunnaisia urheiluviihteen kuluttajia ja ilman tunnesidettä seuraan olevia ryhmiä, kuten toimittajat tai yritysvieraat. Näitä ei aineistoon haastateltu, sillä heillä ei todennäköisesti ole tutkimuksen kannalta oleellista kannattaja-identiteettiä. Luonnollisesti haastateltavien valikoituminen oli jossakin määrin sattumanvaraista, mutta periaatteeltaan haastatellut olivat tämän tutkimuksen määritelmän mukaisia kannattajia, eivät niinkään katsojia.

Eli kun tässä tutkielmassa puhutaan kannattajista, käytetään sitä yleisnimityksenä ihmisistä, jotka käyvät usein ja pääasiassa säännöllisesti seuraamassa kannattamansa seuran otteluita Hakametsässä. Ja koska kuulun itse tähän ihmisryhmään, olen tämän tutkielman tekijänä siten haastattelu- ja havainnointitilanteessa koko ajan läsnä kahdessa roolissa, osallistujana ja seuraajana.

7.2 Aineiston hankkiminen

Haastattelin edellä määrittelemiäni kannattajia teemahaastattelun keinoin Hakametsän hallissa. Tapparaa otteluissa olin akreditoituna toimittajana, Ilveksen peleissä kausikortin

omaavana kannattajana. Tämä kannattajuus-status on hyvä olla tiedossa lukijalle, sillä kummanko seuran väreissä haastatteliija itse kulkee ja kummanko seuran otteluista hänen kokemuksensa ovat ei voi olla vaikuttamatta haastatteluihin. Vaikka luonnollisesti pyrin olemaan, neutraali ja objektiivinen haastatteliija, tosiasia on, että yhteisiä kokemuksia Ilveskannattajien kanssa oli huomattavasti enemmän ja Tapparakokemukset olivat haastattelijalle tunnetasolla köyhiä.

Haastatteluaineisto koostuu henkilöhaastatteluista ja omista havainnoistani ja kokemuksistani hallissa vähintäänkin kysymysten asettelun muodossa. Mitään haastattelurunkoa en käyttänyt, vaan pyrin saamaan haastateltavan itse kertomaan itselleen merkityksellisistä asioista. Tässä auttoi oma ottelutapahtumakokemukseni sekä hallin historiatuntemukseni. Itse varsinaiset haastattelut koostuvat lyhyehköistä jääkiekon Liigaotteluiden erätauoilla hallin käytävillä tehdyistä haastatteluista, sekä pidemmistä fanimatkojen linja-autoissa tehdyistä haastatteluista.

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä haastatteluja ainoastaan otteluiden erätauoilla, mutta erätauot osoittautuivat käytännössä erittäin lyhyiksi haastatteluhetkiksi. Erätauoilla ihmisillä oli muitakin aktiviteetteja kuin osallistua haastatteluun, kuten seurustelu toistensa kanssa tai virvokkeiden tai syötävän hankinta. Tämän johdosta päädyin myös haastatteluretkille fanimatkoille. Fanimatkoista Ilveksen fanimatalla kannoin seuran värejä, Tapparfanimatalla en.

Haastatteluihin Hakametsässä osallistui 20 henkilöä kuudessa eri ottelussa ja fanimatkoilla 48 henkilöä kahdella eri fanimatalla, yhteensä 68 eri henkilöä. Ilvesfanimatka suuntautui Raumalle ja Tapparafanimatka Poriin. Haastatelluista naisia oli 22 ja miehiä 49. ikäjakauma haastatelluilla jakautui 14 ja 68 ikävuosien välille 54 ilmoittaessa ikänsä. Ikänsä ilmoittaneiden keski-ikä oli 39 vuotta. Haastatelluista Tapparann kannattajia oli 34 ja Ilveskannattajia 32, lisäksi joukkoon eksyi kaksi helsinkiläistä, joista ainakin toinen paljastui HIFK:n kannattajaksi.

*tiedäksää paljon se on Hartwallilla? -haastatteliija oluen hintaa kyselleen
Sinne mää en halua mennä. Siä pelaa Jokerit. -V58, mies, 46 vuotta*

Käytännössä kaikista haastatteluhetkistä tuli aina ryhmähaastatteluja, sillä ihmisillä oli haastatteluissa keskenään keskusteleva tapa ja toisen tarina tai muisto sytytti seuraavan henkilön kertomuksen.

Lainaukset haastatteluista on ilmaistu haastateltavan numerolla (V= vastaaja), kannattamansa seuralla, sukupuolella ja iällä mikäli tämä on tiedossa. Esimerkiksi ”V67, nainen, Tappara, 42 vuotta”. Haastateltaville luvattiin, että heitä ei yksilöidä tämän tarkemmin.

7.3 Kuljeskellen ja katsellen, Flâneur

Aineisto koostuu myös osaltaan omista havainnoistani ja kokemuksistani hallissa. Havainnointi ja seuraaminen on tapahtunut myös tiedostamatta ja se on jatkunut vuosikymmeniä. Siksi kuvaava havainnointitapa tässä yhteydessä on flâneur.

Flâneur on kuljeskeliija, tarkkailija, vaeltelija ja raportoija. Flâneur on myös henkilö, joka kuljeksii kaupungissa kokeakseen sen. Satunnaisesti katseensa kaupunkiin, tilaan, kiinnostava kävelijä. Alun perin tämän päämäärättömän Pariisissa liikkuvan kuljeskelijan kuvaili vuonna 1863 Figaro lehdessä Charles Baudelaire (Baudelaire, 1863) ja sen nosti uudelleen esiin ja käsitteeksi Walter Benjamin omissa kirjoituksissaan vuosina 1927 - 1940. Walter Benjaminin kirjoitukset toimitettiin kirjaksi ”The Arcades Project”, joka oli yksi syy flâneur käsitteen leviämiseen urbaanin maailman kuvaajaksi (Seal, 2013).

Benjamin mukaan flâneur johtaa meidät kohti ”heräämistä” - hetkeä, jolloin menneisyys ja nykyisyys tunnustavat toisiaan. Benjamin uskoi, että yksi hänen kirjoittamisensa päätehtävistä oli pelastaa menneisyyden kulttuuriperintöä nykyisien käsityksien ymmärtämiseksi. (Seal, 2013).

Moderni flâneur on käsitteenä käytössä hyvin laajalti urbaaneja ympäristöjä tutkittaessa tai valokuvattaessa. Nykyflâneurin käsitteen tiivistää erinomaisesti antropologi ja kulttuuritutkija Grant McCracken:

”flaneur on henkilö joka kävelee, katselee, pysähtelee kiinnittääkseen huomionsa ja muuten osallistuu osana kaupunkia kaupungin esitellessä itseään jollekulle joka on liikkeellä jalan” (McCracken, 2008)

Tarkoitukseni on käsitellä omaa olemistani ja havainnointiani Hakametsän käytävillä tällaisena modernina flaneurina. Havainnoida satunnaisesti tiedostaen ja tiedostamatta muiden toimintaa ja tilaa jossa toimitaan ja tilan vaikutusta tähän toimintaan. Tarkkailla muita ”käyskentelijöitä” ja tarkkailla näiden ”kieltä”. Michel de Certeau mukaan jalankulkija ikään kuin puhuu kävelynsä kautta. Hänen liikkumisensa mahdollisuudet, oikopolkujen valinnat ja vaeltelu luovat ja tekevät tilaa todelliseksi (Certeau, 1988).

Flâneureina oleminen sekoittuu kaikkeen aineistoanalyysiin tiedostaen ja tiedostamatta. ”Minä” flâneur on ollut läsnä haastatteluja tehtäessä, niitä ennen ja niiden jälkeen, eikä tarkkailun ja oman havainnoinnin tuomaa tulkintaa voi erottaa erilliseen tarkkailuun ja haastatteluaineiston välillä. Flâneur ”minä” on oman henkilöhistoriani ja kannattajuuteni takia osa kaikkea tulkintaa automaattisesti. Tämä on inhimillinen ominaisuus, joka on tässä tutkimuksessa ikään kuin tutkimustulosten annettuna todellisuutena, osana tutkimuksen ”kerronnallista maailmaa”.

8. Tunnetta, toimintaa ja juttuja; käsitteitä käyttöön

Haastatteluaineisto muodostui lopulta 68:n eri haastateltavan kanssa käydyistä 33:stä keskustelusta. Haastattelut purettiin tekstiksi ja järjestettiin aikajärjestykseen ja luotiin haastatteluista taulukko iän, sukupuolen, joukkueen ja haastattelupaikan perustella.

Tutkielmani tavoitteena on löytää konkreettisia ja reaali maailmassa toteuttamiskelpoisia tapoja, joilla olisi mahdollista siirtää Hakametsästä jotain sille oleellista myös uuteen Areenaan. Näin kerätyn aineiston analysoimiseksi jollakin tavoitetta tukevalla tavalla tarvittaisiin

luonnollisesti tavoitteeseen sopivaa käsitteistöä. 33 haastattelua ja 68:n eri ihmisen kertomuksia ja puhetta sisältävän aineiston moninaisuus yhdistettynä tutkielman tavoitteeseen konkreetista tarkoitti käytännössä, että mikään yksittäinen teoria tai käsite ei olisi riittävä tutkielman tavoitteiden täyttämiseksi. Toisaalta useampien käsitteiden käyttöä rajaa Pro Gradu -tutkielman luonne, jossa pyritään pitämään aiheen rajaus opiskelijatyönä tehtävälle tutkielmalle sopivassa laajuudessa. Näin päädyin erilaisiin ja toisistaan poikkeaviin osakäsitteisiin, joilla aineistoa jäsenän.

Näin tavoiteasettelun pohjalta päädyin valitsemaan sopivista käsitteistöistä osakäsitteitä, joilla katsoin pystyväni hyödyntämään aineistoa konkreettisten tulosten löytämiseksi. Paikkatunnejaottelun (Jorgensen & Stedman, 2001) osalta etsin kannattajan paikkaidentiteettiä. Sosiaalisten käytäntöjen (Schatzki, 2015) pienenä osana arvioin kannattajan vuorovaikutusta hallin kanssa sekä kertomusten tekstuaalisen tilallisuuden (Ryan, 2012) tilallisia kehyksiä kannattajien kertomuksista. Lisäksi yksi aineiston lähde olen minä itse. Useina eri vuosikymmeninä Hakametsässä aikaani viettäneenä käytän omaa vaeltelevan tarkkailijan, flâneurin (Baudelaire, 1863), rooliani asioiden syventämiseen ja analyysiin. Haastatteluai- neoston yhdistäminen flâneur -havaintoihin mahdollistaa paremmin myös käytäntöjen havainnoinnin, sekä ymmärtää tarinoiden kerronnallista maailmaa.

8.1 Paikkatunne (Sence of place)

Nykyiset seurojen kannattajat todennäköisesti seuraavat, ainakin pääosin, kannattajaidentiteettinsä mukaisesti joukkuettaan myös uuteen Areenaan, mutta kannattajan tunnesiden joukkueeseen ei ole ainoa tekijä siinä miten kannattajaidentiteetti muodostuu. Kannattajilla on seurojen lisäksi tunnesiteitä niin niihin ihmisiin joiden kanssa he otteluita seuraavat, kuin paikkoihin joissa he ottelukokemuksia kokevat. Kannattajien paikkatunne on siten hyvin oleellinen osa kannattajuutta.

Paikkatunne on hyvin yleinen käsite erilaisissa paikkojen kokemiseen ja tilan olemukseen liittyvissä tutkimuksissa. Tässä tutkielmassa käyttämäni kannattajan paikkakokemusta on käytetty tutkittaessa esimerkiksi kannattajien ympäristötietoisuutta (McCullough & Kellison,

2016), mutta sen alkuperä on Jorgensen ja Stedmanin artikkelissa, joka käsittelee rantatonttien omistajien suhdetta omistamiinsa mökkeihin Pohjois-Wisconsinissa Yhdysvalloissa (Jorgensen & Stedman, 2001). Paikkatunteen jaottelu ei luonnollisestikaan ole heidänkään tarkastelussaan syntynyt tyhjästä, vaan siihen ovat vaikuttaneet useat eri tieteenalojen aikaisemmat keskustelut. Mutta kannattajien paikkatunteen käsittelyn yhteyteen sen toivat McCullough ja Kellison (2016) kannattajien ympäristötietoisuutta käsittelevässä artikkelissaan "Go Green for the Home Team: Sense of Place and Environmental Sustainability in Sport".

Jaottelu on hyvin sopiva oman tarkasteluni lähtökohdaksi. Jorgensen ja Stedmanin mukailen McCullough ja Kellisonin (2016) mukaan paikkatunteen (sense of place) käsite rakentuu kolmesta alarakenteesta tai osakäsitteestä.

1. paikkakiinnittyminen (place attachment).
2. paikkaidentiteetti (place identity)
3. paikkariippuvuus (place dependence)

Kuvaan tätä jaottelua seuravaksi hieman tarkemmin, sillä vaikka itse käytän vain yhtä jaottelun osaa oman analyysini tukena (paikkaidentiteetti), on ilmiön eri osien tunteminen tarpeellista tämän kaltaisen paikkatunteen ymmärtämiseksi.

8.1.1 Paikkaan kiinnittyminen (place attachment)

Yksinkertaisesti ilmaistuna, paikkaan kiinnittyminen (place attachment) on ihmisen tunnepohjainen yhteys paikkaan.

Käsitteen tarkempi luonnehdinta lähtee siitä, että ihmisen sosiaaliset kontaktit on hänen tärkein motivaatiotekijänsä osallistua urheilutapahtumaan katsojana tai kannattajana. Näin hän kokee erilaisia tunteita näissä sosiaalisissa kontakteissaan, todennäköisesti aina samassa paikassa, kotijoukkueen areenalla. Paikkakiinnittyminen vahvistuu juuri oman joukkueen kotiareenaan, koska nimenomaan siellä syntyy sosiaalisten kontaktien kautta tunnepohjai-

sia kokemuksia osallisuudesta, yhteenkuuluvuudesta. Tunne osallisuudesta lisääntyy muiden kannattajien kanssa samassa tilassa yhteisesti koetuissa tapahtumissa, otteluissa. Tätä kautta otteluissa koetut toveruuden ja kilpailun tunteet synnyttävät ja lisäävät paikkaan kiinnittymistä. Kiinnittymistä paikkaan lisäävät niin isot kuin pienet yhteisesti jaetut kokemukset. Isoja tunteita synnyttävät luonnollisesti suuret, ikimuistoiset voittojen hetket, vaikkapa mestaruuden voittaminen. Tunteita syntyy myös kun voitetaan vaikkapa yksittäinen tiukka peli, tai ihan vaikka kun syntyy yksittäinen maali, ja sen yhdessä juhlintaan. Lisäksi tällaisia kokemuksia ovat esimerkiksi yksinkertaisesti vain keskustelut muiden kannattajien kanssa ottelusta tai joukkueesta. Nämä yhdessä koetut tunteet synnyttävät ja syventävät kiinnittymistä tapahtumahetken ja tunteenkokemisen paikkaan, eli syntyy paikkakiinnittymistä. Luonnollisesti nämä yhdessä koetut tunteet voivat olla myös negatiivisia, esimerkiksi hävitty ottelu, mutta nekin lisäävät paikkakiinnittymistä. (McCullough & Kellison, 2016)

Paikkakiinnittymisen syntyyn vaikuttavat myös tapahtuman ja tilan muut palvelut (myynnit, jonotukset jne.) ja niihin liittyvät kokemukset. Lisäksi kokemuksiin vaikuttavat myös itse tapahtumahetken, eli siis otteluaajan ulkopuolella tapahtuvat asiat, kuten oman joukkueen näkyvyys ja esilläolo vaikkapa sosiaalisessa mediassa. Näin on erityisesti niillä kannattajilla, jotka ”elävät” joukkueen mukana ja seuraavat joukkueen kuulumisia tiiviisti myös otteluiden välillä.

Paikkakiinnittyminen on kuitenkin erilaista itse tapahtumien hetkellä hallissa (temporal place attachment), kuin muuna aikana (permanence of place attachment) (McCullough & Kellison, 2016). Tästä syystä olin päättänyt tehdä haastattelut hallissa, ottelu tapahtumien aikana, jolloin paikkakiinnittyminen olisi ollut sitä etsimääni ”Hakamettän henkeä” (temporal place attachment), sen sijaan että ihmiset olisivat kertoneet hallista pelitapahtumatilanteen ulkopuolisena aikana (permanence of place attachment). Käytännön syistä kuitenkin päädyin tekemään haastatteluja myös fanibussissa ja jako tapahtumahetken ja sen ulkopuolella tapahtuvassa puheessa käy selväksi haastatteluaineistossa. Pelitapahtumatilanteen ulkopuolisena aikana fanibusseissa tehdyt haastattelut poikkesivat muodoltaan hallissa tehdyistä haastatteluista tarinallisuudellaan. ”Hakamettän henki” tulee esiin molemmissa paikoissa tehdyissä haastatteluissa ilmeten vain erilaisena puheena.

Tämän tutkielman kannalta paikkakiinnittyminen ei mielestäni ole kuitenkaan kaikkien tärkein käsite, koska jaetut kokemukset syntyvät väistämättä, toki uudenaikaisina, myös uudessa

Areenassa. Näin on siitä yksinkertaisesta syystä, että ottelu siirtyvät sinne ja kannattajat pääasiassa seuraavat mukana. Tunteita synnyttävät tapahtumat tapahtuvat uudessa paikassa, ja Tämä luo sosiaalisten kontaktien kautta paikkakiinnittymistä uuteen Areenaan.

8.1.2 Paikkaidentiteetti (place identity)

Yksinkertaisesti ilmaistuna paikkaidentiteetti voidaan määritellä paikan vaikutuksena ihmisen omaan identiteettiin.

Käsitteen tarkempi luonne on ehkä helpoiten ymmärrettävissä, kun miettii paikkaidentiteetin eroa edellä kuvattuun paikkakiinnittymiseen. Paikkaidentiteetti eroaa paikkakiinnittymisestä siten, että se ei liity hetkellisiin tunne-elämyksiin ottelun tai tapahtuman aikana, vaan siihen miten tilassa toistuvat oleskelu vaikuttaa kannattajan omaan identiteettiin. Eli tila muokkaa ihmisen omaa identiteettiä ja hänelle muodostuu syvempi suhde paikkaan ja ympäristöönsä. Ihmiselle syntyy siis tilaidentiteetti, tai tässä käytetyllä termillä, paikkaidentiteetti. Tämä paikkaidentiteetti syvenee mitä enemmän ihminen tilalle/paikalle "altistuu" ja mitä enemmän hän on vuorovaikutuksessa kyseisen tilan kanssa. Esimerkiksi luonnossa liikkuville "extreme" urheilijoille syntyy syvempi yhteys luontoon (environmental identification) jolloin heidän ympäristön tunnistamisen taitonsa kehittyy. Koska he liikkuvat paljon luonnossa harrastaessaan omia lajejaan, he myös kokevat paikkaa ja herkistyvät sille. Ympäristössä vietetty aika siis sulautuu osaksi ihmisen identiteettiä. Vaikka kannattajat yleisesti pitävät itse urheilutapahtumaan osallistumista sosiaalisen elämänsä keskuksena, ja se on toki yleensä peleissä käynnin pääsyy, kiinnittyminen itse suorituspaikkaan lisääntyy heidän osallistuessaan ottelutapahtumiin aina samassa paikassa. (McCullough & Kellison, 2016)

Kannattaja osallistuu tyypillisesti ottelutapahtumiin säännöllisesti ja usein täysin riippumatta joukkueen menestyksestä (Gibson, et al., 2002). Paikkaidentiteetti vahvistuu siten paikassa vietetyn ajan seurauksena. Vaikka kannattamisen sosiaalinen toiminta on kannattajan tärkein motivaatio, on tämän sosiaalisen toiminnan tapahtumapaikka jatkuvassa vuorovaikutuksessa kannattajan kanssa ja paikasta tulee osa hänen identiteettiään, ja se osa on siis kannattajan paikkaidentiteetti.

Koska tutkimukseni tarkoitus on saada näkyviin juuri pitkän ajan ilmiöitä yli 50 -vuotiaassa hallissa, on tämä paikkatunteen osa se, jota aineistosta pyrin etsimään. Kuitenkin myös kolmas tämän jaottelun paikkatunteen osa on hyvä tuntee, joten kuvaan sitä seuraavaksi.

8.1.3 Paikkariippuvuus (place dependence)

Yksinkertaisesti ilmaistuna paikkariippuvuudella viitataan yksilön oman paikkakokemuksen vahvuuteen suhteessa tiettyyn paikkaan.

Käsitteen tarkempi luonne on ehkä helpoiten ymmärrettävissä aikaisemmin kuvatun paikkaidentiteetin kautta. Se eroaa paikkaidentiteetistä siinä, että se kuvaa yksilön omaa panosta jonka hän antaa tietyssä paikassa, esimerkiksi katsomokannattamiseen, huutamiseen, eläytymiseen tai taputtamiseen, kokeakseen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kannattajat uskovat, että sillä on merkitystä missä paikassa toiminta tapahtuu, että tietyt toiminnot ja rituaalit voi suorittaa vain tietyssä paikassa (tunnistan tämän itsessänikin). Kokemus on siis paikkariippuvainen, sillä samat toiminnot jossain muussa paikassa eivät ole yhtä merkityksellisiä. (McCullough & Kellison, 2016)

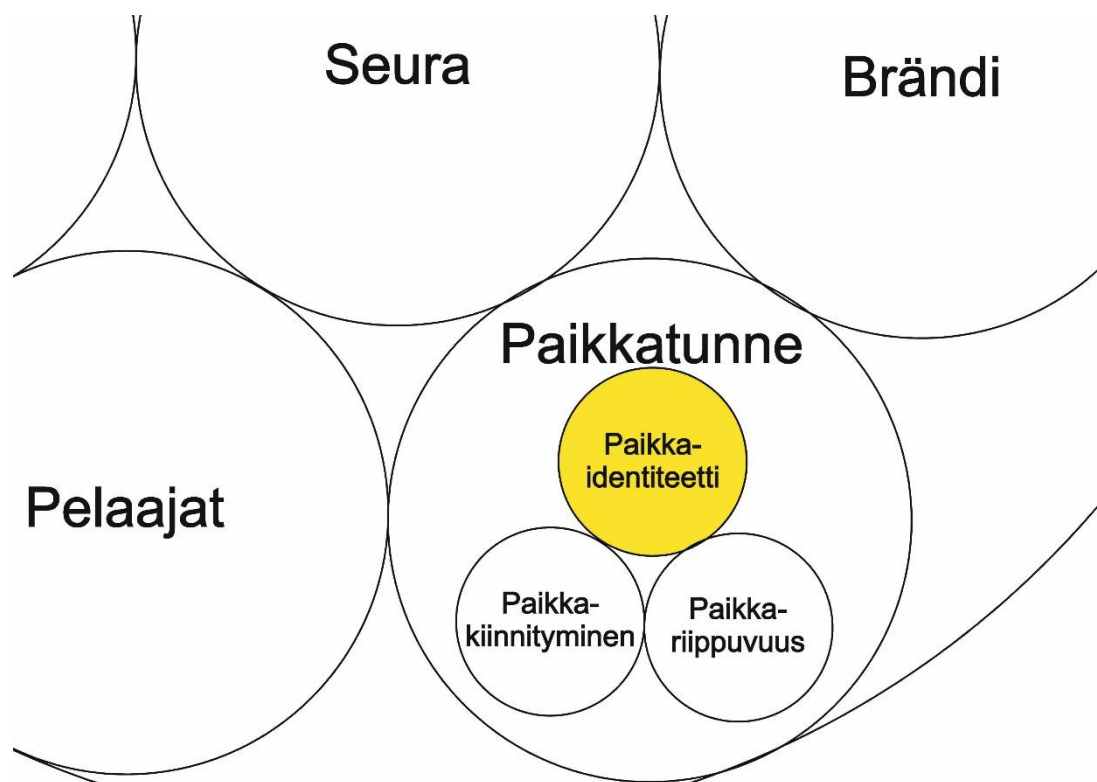
Tämä on merkityksellistä uudelle Areenalle, koska mitä voimakkaampi paikkariippuvuus nykyisillä kannattajilla on Hakametsään, sen vaikeampi heitä on motivoida toimimaan uudessa paikassa kannattajilta odotetulla tavalla. Toisaalta, koska toiminta väistämättä siirtyy uuteen paikkaan, tulee sinne myös syntymään uutta paikkariippuvuutta.

Erityisesti aktiiviset kannattajaryhmiin kuuluvat kannattajat ilmaisevat kannattajaidentiteettiään toiminnallaan tapahtumissa juuri tietyssä tilassa ja paikassa. Tätä ilmentävät katsomon yhteislaulut ja tifot ("katsomotaide") joita tehdään jäähalleissa ja stadioneilla otteluiden aluissa ja aikana. Mutta kaikki kannattajat osallistuvat tapahtumaan jollakin tunteidensa tasolla, osa niitä juuri ilmaisematta, osa taas eläytymällä maaleihin ja jäähyihin tai lähtemällä mukaan lauluihin tai huutoihin. Paikkariippuvuuden kautta voidaan paremmin ymmärtää kuinka yksilön oman identiteetin toteuttaminen onnistuu paremmin jossain tietyssä paikassa kuin jossain muualla. (McCullough & Kellison, 2016)

Paikkariippuvuus on tämän tutkimuksen kannalta ikään kuin oletettu ominaisuus nykyisille Hakametsässä käyville kannattajille. Itse paikkaa ei voida siirtää sellaisenaan uuteen Areenaan, joten tämä paikkariippuvuus on synnyttävä uudessa paikassa omana prosessinaan. Samankaltaisen paikkaidentiteetin syntymistä uuteen Areenaan voidaan toki edesauttaa esimerkiksi tilasuunnittelulla.

Koontina yksinkertaistaen, paikkakiinnittyminen on hetkessä tapahtuvaa yksilön kokemista ja vuorovaikutusta sosiaalisessa tilanteessa tietyssä paikassa. Sitä siis synnyttävät ottelutapahtumassa syntyvät tunteet joita koetaan yhdessä. Paikkaidentiteetti kuvaa kuinka itse paikka vaikuttaa kannattajan identiteettiin pitemmän ajan kuluessa. Paikka riippuvuus kuvaa sitten taas yksilön tarvetta ilmaista identiteettiään juuri tietyssä paikassa muiden paikkojen sijaan. Jorgensen ja Stedmani (2001) ovat antaneet näille myös numeraalisen arvoasteikon omassa artikkelissaan, mutta varsinaista paikkatunteen numeraalista mittausta en tössäni käytä.

Kaavio 2: Paikkatunne, paikkaidentiteetti

Tässä tutkielmassa pyrin tunnistamaan aineistosta nimenomaan paikkaidentiteettiä, joka kannattajaidentiteetin jaottelussa (Kaavio 2) ilmenee osana paikkatunnetta. Kannattajaidentiteetti on oman näkemykseni mukaan avainpaikkatunne siirryttäessä vanhasta ja pitkän aikaa koetusta tilasta uuteen.

8.2 Käytännöt

Kuten paikkatunteen kohdalla totesin, paikkakiinnittymiseen tapahtumapaikkaa kohtaa vaikuttavat myös tapahtuman muut palvelut (myynnit, jonottaminen jne.). Nämä ovat oleellinen osa käytävien tilassa tapahtuvaa toimintaa. Tässä tilassa palveluiden, ottelutapahtuman, erinäisten säädösten, sääntöjen ja ihmisten vuorovaikutuksessa syntyy käytäntöjä. Käytännöt ovat ihmisten vuorovaikutuksesta sekä elollisten että elottomien, myös paikkojen, artefaktien kanssa joista muodostuu toisiinsa käytäntöinä kytkeytyviä toimintoja (Schatzki, 2015).

Käytäntöteorian kehittäjä Ted Schatzki on alun perin filosofi, mutta myös matemaatikko, joka näkyy mielestäni hänen sosiaalisten käytäntöjen kuvaksessaan loogisena, jopa matemaattisena, rakenteena. Tämä sosiaalisten suhteiden ja logiikan yhdistelmä muistuttaa luonnontieteissä käytettyjä teorioita, jotka koen teknisen taustani johdosta läheisiksi. Toisaalta Schatzkin määrittelemä käytännön käsite ei sinänsä radikaalisti eroa siitä miten se arkikielessä ymmärretään, vaikkakin se yhdistelee monien humanististen tieteiden aikaisempien ja aikalaisten ajatuksia omaksi kokonaisuudekseen.

Schatzkin mukaan sosiaaliset käytännöt ovat siis käytäntöjen ja materiaalisten järjestelyjen nippuja. Nämä "niput" ovat hänen mukaansa aina tilallisia. Niput luovat tiloja ja ilmaisevat tiloja. Sosiaalisilla käytännöillä on omat materiaaliset rakenteet, eli järjestelyt, jotka sisältävät asioita tekevät, asioista puhuvat ja kokevat ihmiset. Koska ihmisen tekemiset ja sanomiset tapahtuvat "tässä ja nyt" fyysisessä tilassa, käytännöt muodostuvat myös tämän tilan rakenteista. Ihmisen toiminnan ja tilan vuorovaikutuksen lisäksi näihin käytäntöihin vaikuttavat säännöt, kirjoitetut tai kirjoittamattomat, vaikkapa lait. Voidaan siis ajatella, että nämä sosiaaliset käytännöt syntyvät ihmisen ja tilan ja erilaisten toimintojen, sääntöjen ja rakenteiden kautta. Sosiaalinen käytäntö syntyy ihmisten, muiden organismien, esineiden, artefaktien ja asioiden ja näiden välisten linkkien muodostamana. (Schatzki, 2015).

Sosiaalisia käytäntöjä voisi näin kuvata tapahtumiksi jotka muodostuvat ihmisen toiminnasta sekä ihmisen toimintaan vaikuttavasta fyysisestä maailmasta ja ihmiseen ja fyysiseen maailmaan vaikuttavista muista tapahtumista, kuten säännöistä, rakenteista, odotuksista jne.

Sosiaalisia käytäntöjä muodostavat ”niput” ovat tilallisia myös ajallisesti. Ajallisessa tilassa vaikkapa esineiden merkitykset ja käyttötarkoitukset voivat muuttua ja näiden mukana käytännöt muuttuvat. Näin ajassa tapahtuvat ihmisten toiminnat muodostuvat verkon yhteisistä jaetuista ja järjestellyistä komponenteista. Helpommin ilmaistuna sosiaaliset käytännöt, käytäntöjen ja rakenteiden niput, ovat havaittavissa olevia käyttäytymisen toistuvia malleja, joihin vaikuttavat ihmisen itsensä lisäksi ympäröivä fyysinen tila ja aineettomat säännöt. (Schatzki, 2015).

Käytännöt ja rakenteet linkittyvät keskenään ja toisiinsa Schatzkin mukaan viidellä tavalla. Lisäksi nämä sidokset voivat olla joko ohuita tai paksuja. Näiden yhteyksien kautta Schatzki laajentaa teoriansa koskemaan laajempia kokonaisuuksia. Tai voisi sanoa, että hän esittää että laajemmat kokonaisuudet ovat vain useampia nippuja sosiaalisia käytäntöjä. Laajat sosiaaliset ilmiöt, kuten armeijat, koostuisivat näistä pienemmistä käytäntöjen ja järjestelyjen nipuista jotka linkittyvät toisiinsa. Urheiluliigat ovat isoina sosiaalisina ilmiöinä Schatzkin näkemyksen mukaan myös yhdistelmä järjestelyjen ja käytäntöjen nippuja. (Schatzki, 2011)

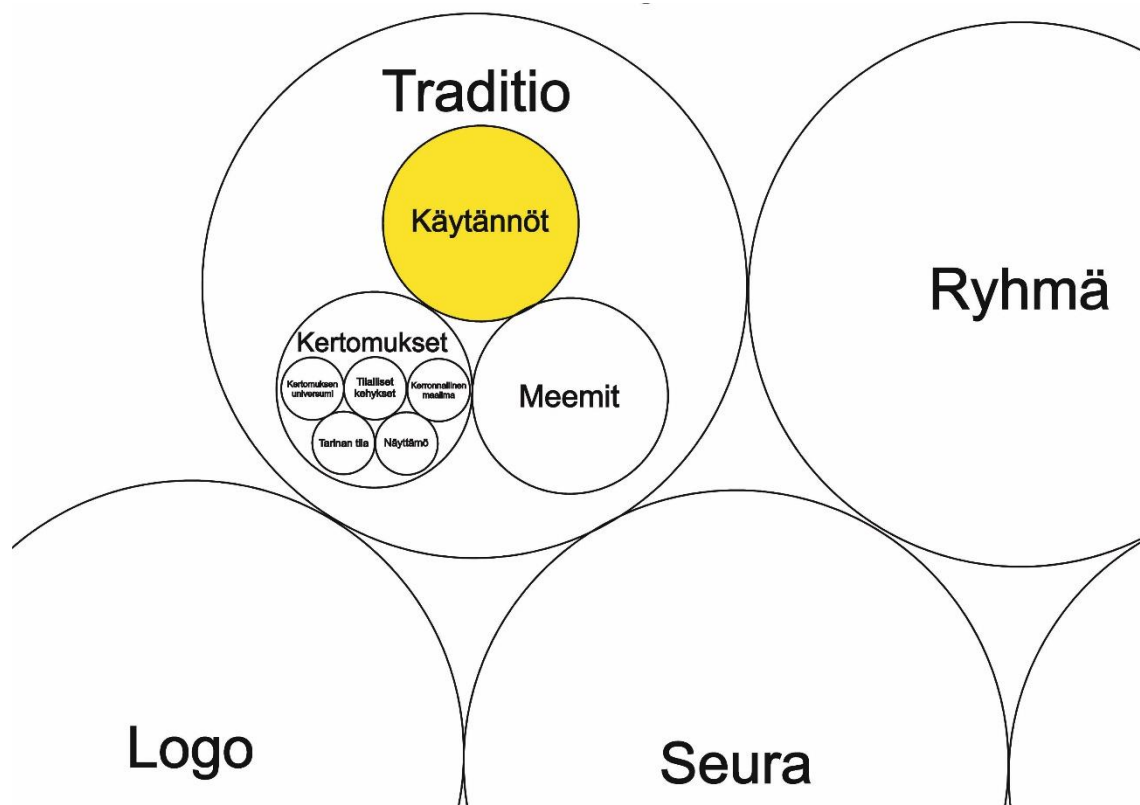
Tästä esimerkkinä voidaan ottaa vaikkapa Suomen jääkiekkoliiga, ja sen yhtenä osana tässä on Hakametsän halli, sen yleisötilat ja kannattajat ja siellä muodostuvat käytännöt. Näin ollen kun hallin vaihtuu, muuttuvat myös rakenteelliset järjestelyt, käytännöt ja niiden yhteenliittymät ja näin osaltaan myös koko Liiga. Tässä tutkielmassa en kuitenkaan tavoittele laajojen sosiaalisten ilmiöiden, kuten Liigan, koostumista käytäntöjen ja rakenteiden nipuista, vaan pyrin löytämään rajatun ja yksilöidy tilan, Hakametsän, järjestelyjen, sääntöjen, artefaktien ja kannattajien välisistä vuorovaikutuksista syntyviä sosiaalisia käytäntöjä.

Käytäntöjen tarkastelulla on paljon yhteistä diskurssianalyysin käyttämisen kanssa. Käytännöt kuitenkin painottuvat puheen ja sanomisen lisäksi tekemiseen ja ei inhimillisiin toimijoihin. Diskursiiviset tulkinnathan yleensä huomioivat vain puheen merkityksiä, kun käytännöissä pyritään tuomaan esiin myös artefaktien ja rakenteiden luomaa vaikutusta. Puhe ja toiminta ovat siis yhtä ja samaa muodostaen käytäntöjä. Se on ihmisen ja ei-ihmisen yhdessäoloa arjessa, tässä ja nyt.

Näitä materiaalisten järjestelyjen ja käytäntöjen yhdistelmiä Schatzki siis kutusuu sosiaalisiksi käytännöiksi. Käsitteenä tämä sopii mielestäni erinomaisesti kannattajien käyttäytymi-

sen tarkasteluun ja merkityksellisten asioiden löytämiseen Hakametsän hallista. En ole niinkään kiinnostunut käytäntöjen keskinäisistä sidoksista tai sidosten vahvuudesta, ainoastaan sosiaalisen käytännön ilmenemisestä hallin käytävillä. Haluan jäljittää sellaisia sosiaalisia käytäntöjä, joita olisi ehkä mahdollista toteuttaa myös uudessa areenassa miettimättä niiden yhteyksiä laajempiin nippujen kokonaisuuksiin. Käytännöt sijoittuvat kannattajaidentiteetin traditioihin (Kaavio 3). Näiden käytäntöjen löytäminen yhdistämällä flâneur tyyppinen tarkkailu haastatteluaineistoon auttaisi ehkä ymmärtämään, millaisia käytäntöjä tulisi mahdollistaa myös uudessa Areenassa, jotta kannattajat tuntisivat paikan omakseen ja viihtyisivät siellä.

Kaavio 3: Traditio, käytännöt

8.3 Kertomuksia tilasta

Haastatteluissa, varsinkin pelitapahtumatilanteen ulkopuolisena aikana fanibusseissa, ihmiset kertoivat tarinoita. Aiemmin esiteltujen käsitteiden puitteissa tarinoista voisi erotella paikatunteita ja sosiaalisia käytäntöjä tukevia kehyksiä ja diskursseja. Tarinat tuntuivat kuitenkin sisältävän jotain muutakin, josta voisi mahdollisesti johtaa Areenaan siirrettävissä olevaa

käytännön tilallisuutta. Vaikuttaisi siis siltä, että tarinoiden jaottelu käytäntöjen tai paikkatunteen avulla ei ollut riittävä lähestymistapa tutkielman tavoitteen näkökulmasta. Ratkaisu tarinoiden käsittelemiseksi löytyi kirjallisuustutkimuksen puolelta Marie-Laure Ryanin artikkelin "Space" (Ryan, 2012) kautta, jossa Ryan jaottelee analyyttisesti kerrottujen tarinoiden tiloja.

Ryan tunnistaa tarinoiden tilallisuutta käsittelevässä artikkelissaan neljä tekstuaalisen spatiaalisuuden muotoa. Selkeämmin ilmaistuna erilaisia tarinoissa ilmeneviä ilojen kuvauksia ja niiden lukijassa, tai kuulijassa, synnyttämiä tiloja. Ryanin kuvaamat neljä tekstuaalisen spatiaalisuuden muotoa ovat "*narrative space*", "*the spatial extension of the text*", "*the space that serves as context and container for the text*" ja "*the spatial form of the text*". Käytin tässä luettelossa Ryanin englanninkielisiä kuvauksia, sillä kirjallisuuden tutkimuksen osalta en löytänyt niille vakiintuneita käännöksiä, enkä näin pyri niitä kääntämään ensimmäistä, ja käyttöni ottamaani, tarinoiden tilaa (narrative space) lukuun ottamatta.

Tarinoiden tila (narrative space) on fyysisesti olemassa oleva ympäristö, jossa kertomusten henkilöt elävät ja liikkuvat. Sitä tietysti voitaisiin kutsua tarinan "asetelmaksi" tai "tapahtumaympäristöksi" mutta tätä luonnehdintaa Ryan on halunnut tarkentaa. Samalla tavoin kuin teatterin näyttämöllä kerrottavan tarinan tapahtumapaikka on reaali maailmassa teatterin näyttämö, kertoo tarina kuitenkin paljon laajemmasta ja samalla moninaisemmasta tilasta, kuin se minkä näemme näyttämöllä. Niinpä Ryan jakaa tarinoiden tilan (narrative space) viiteen osaan; Tilalliset kehykset (spatial frames), näyttämö (setting), tarinan tila (story space), kerronnallinen maailma (narrative world) ja kerronnallinen universumi (narrative universe). (Ryan, 2012)

Tarinan tila on fyysisesti olemassa oleva ympäristö, jossa tarinan henkilöt elävät ja liikkuvat. Tarinan tiloja ei Ryanin mielestä ole jaoteltu vakiintunein termein, eikä näitä tiloja kuvaavia käsitteitä ole jäsennelty riittävän tarkasti. Niinpä hän teki ja kuvasi oman jaottelunsa artikkelissaan seuraavasti:

- a) Tilalliset kehykset (spatial frames) ovat se välitön ympäristö jossa tapahtumat tapahtuvat. Tilalliset kehykset siirtyvät tapahtumien mukana ja saattavat myös sulautua toisiinsa. Ryanin esimerkkinä tarinan tilallisesta kehyksestä on olohuone. Tarinan tilallinen kehys muuttuu kun tarinan henkilö siirtyy olohuoneesta

makuuhuoneeseen ja näin makuuhuoneen tilalliseen kehykseen. Tämä siis tapahtuu henkilön liikkua tarinassa talon sisällä. Tilalliset kehykset ovat siis hierarkkisesti järjestäytyneitä tiloja kuten huoneet talossa. Niissä voi kulkea vain talon sisällä paikasta toiseen tilan rakenteen puitteissa. Talossa nämä rajat ovat selviä ja siirtymät voivat mennä toisten tilojen kautta, mutta toki siirtymät tilallisten kehysten välillä voivat olla myös epäselviä kun kuljetaan vaikkapa luonnossa maiseman muuttuessa hiljalleen. (Ryan, 2012)

Hakametsän tilalliset kehykset ovat aika selväpiirteisiä ja koostuvat kehyksistä erilaisten katsojien ja erätaukotilojen välillä.

b) Näyttämö (setting)

(suorana teatteritermikäänä tämä tarkoittaa lavastusta. Olen kuitenkin käyttänyt tässä termiä ”näyttämö” koska suomenkielen ”lavastus” sanalla on muitakin kuin paikkaa tarkoittavia merkityksiä).

Näyttämö on se yhteiskunnallishistoriallinen ja maantieteellinen ympäristö jossa tapahtumat tapahtuvat. Tarinan kehyksiin verrattuna se on pysyvä laajempi tila, ”näyttämö” tai ”lavastus” jossa tarinan kokonaisuus tapahtuu. (Ryan, 2012)

Haastattelujen tarinoissa tämä näyttämö tai lavastus on Hakametsän jäähalli. Hallissa tehdyissä haastateluissa se on mukana ikään kuin annettuna, eikä sen kuvailua juuri tehdä. Fanibussissa Hakametsästä kuvataan useampia näyttämöitä mm. ravintoloita, mutta kuitenkin paikka on tarinoissa oletettu ja annettu Hakametsän halli.

c) Tarinan tila (story space) on tarinan juonen kannalta oleellinen tila ja paikka joka muodostuu kuulijalle (lukijalle) henkilöiden toiminnan kautta. Se sisältää tarinallisten kehysten lisäksi kaikki tilat, joita tarinassa mainitaan vaikka ne eivät olisikaan itse tarinan tapahtumapaikkana. Kuulijan mielikuvitus täydentää tätä oman reaali maailmasta kertyneen kokemuksensa kautta. (Ryan, 2012)

Haastattelujen tarinoissa Hakametsästä tarinan tilaan liittyvät myös koulu, koti, kotimatka, sateinen Tampere jne., tiloja jotka mainitaan tarinan varsinaisen tapahtumapaikan ohessa.

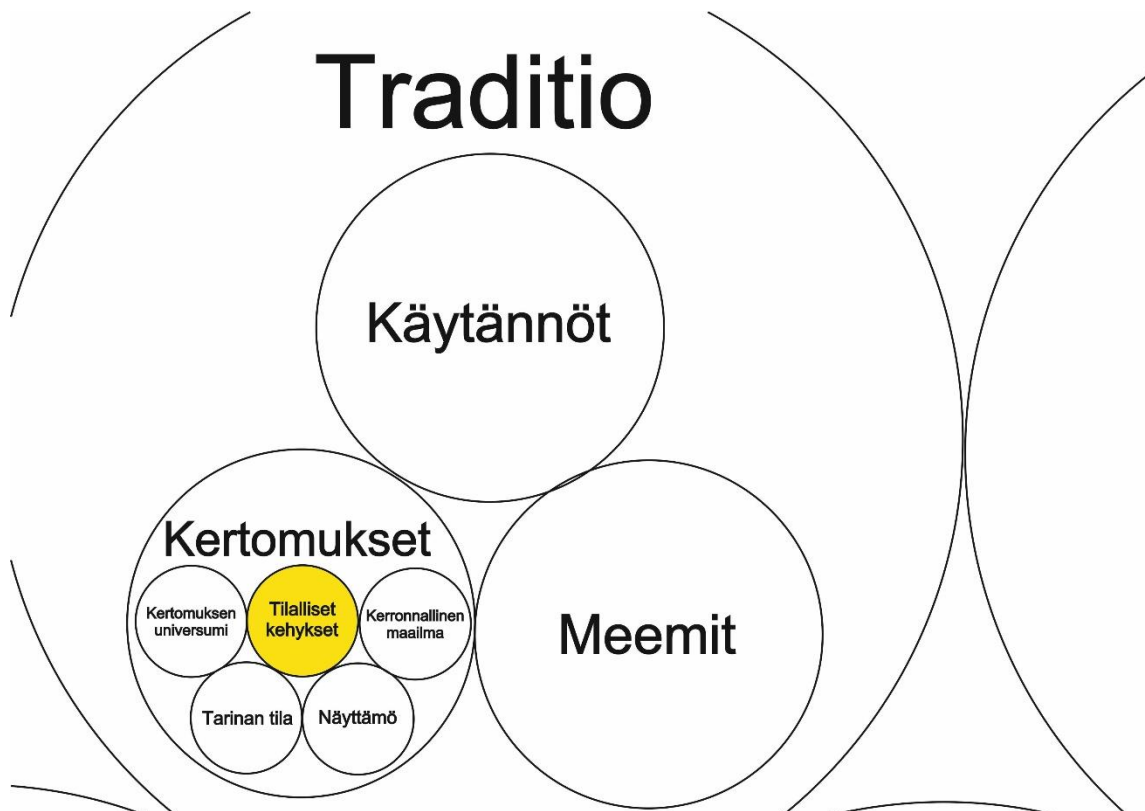
d) Kerronnallinen maailma (narrative/story world) on tarinan tilaa laajempi. Kun tarinan tila koostuu tietyistä tarinassa ilmenevistä paikoista, on kerronnallinen maailma mielikuvituksen luoma yhtenäinen, ontologisesti täydellinen ja aineellisesti olemassa oleva maantieteellinen kokonaisuus. (Ryan, 2012)

Tarinoista Hakametsästä tämä on kuulijalle reaali maailman Tampere, Suomi tai vähemmän reaali jääkiekkokannattajien kokemusmaailma kaikkialla, Kanadassa, Venäjällä, Ruotsissa. Kerronnallinen maailma haastateltujen tarinoissa on myös luonteeltaan hyvin etukäteisoletetettu maailma, jonka kuulija tuntee.

e) Kertomuksen universumi (narrative universe) sisältää myös kertomuksen kuvitteelliset tilat. Ihmisten toiveet, pelot, spekulatiot ja unelmat ja uskomukset. (Ryan, 2012)

Tämä voisi olla Hakametsästä kerrottavissa tarinoissa toiveita ja haaveita Hakametsän jatkokäytöstä, muutoksista tai ”jossittelusta” miten aiemmin olisi pitänyt menetellä, sekä peiloista ja toiveista uuden Areenan suhteen.

Kaavio 4: Traditio, kertomukset

Tarinat ovat osa kannattajaidentiteetin traditiota, jakautuen Ryanin narratiivisiin osiin (Kaavio 4). Tutkielmassani keskityn tarinan tilallisiin kehyksiin. Tämän koen palvelevan tutkielman varsinaista tavoitetta, konkreettisten keinojen löytämistä ”Hakamettän hengen” siirtämiseksi uuteen Areenaan. Ryanin jaottelu on hyvin löydettävissä tekemissäni haastattelussa kerrotuissa tarinoissa. Niillä on selkeä näyttämö ja tarinan tila ja lisäksi nämä kaikki tarinat kerrotaan yhtenäisessä kerronnallisessa kannattajien kokemusmaailmassa.

(Ryanin artikkelissa käytetään esimerkkinä James Joycen novellia ”Eveline”. Tämän tunteville suosittelen alkuperäisen artikkelin lukemista (Ryan, 2012)).

9. ”Hakamettän henkeä” etsimässä

Aineiston hankintaa kuvailevassa luvussa kerroin, että haastatteluaineistoni on hyvin vaihtelevaa pituudeltaan. Hallissa tehdyt haastattelut ovat hyvin lyhyitä ja tällöinkin useampi ihminen saattoi osallistua keskusteluun välihuudoin tai kommentein. Fanibussissa haastattelutilanne oli siinä mielessä paremmin hallittavissa, että pystyin siirtymään penkkiriviltä toiselle, jolloin haastateltavana olivat pääsääntöisesti penkeillään istuvat kaksi ihmistä. Toisaalta fanibussihaastatteluissa kerrottiin enemmän tarinoita Hakametsästä ja sen ympäriltä, kun taas hallissa haastattelut olivat toteavampia ja lyhyitä kannanottoja ympäröivään tilaan liittyen. Tämän ilmiön takana ovat paikkakiinnittymisen erilaiset muodot, jotka ovat siis erilaisia itse tapahtumien hetkellä hallissa (temporal place attachment), kuin muuna aikana (permanence of place attachment) (McCullough & Kellison, 2016).

Haastatteluaineiston lisäksi käytän vaeltelevan tutkijan flâneur -havainnointia, jonka vaikutusta tulkintaan on kuitenkin erikseen vaikea eritellä. Se on osa kaikkea ja osa tutkijaminääni. Vaikka olen pyrkinyt erikseen kertomaan paikoin myös havainnoinnista, on kuitenkin huomioitava se, että oma havainnointi on myös osana kaikkia kolmea tarkastelukulmaa paikkatunnetta, käytäntöjä ja tarinan tilallisuutta.

9.1 Kannattajien paikkaidentiteetti

Saapuessani itse Hakametsän halliin tammikuisena iltana 2017, 52 vuotta avajaispelin jälkeen, tunsin saapuvani turvalliseen paikkaan. Huolimatta siitä, että hallissa on paljon ihmisiä joita en tunne, ja että nämä tunkeutuvat välittömän henkilökohtaisen tilani sisäpuolelle ja jopa kosketuksiin käytävän tungoksessa, tunnen oloni turvalliseksi ja huolettomaksi. Ainoastaan odotus jännityksen tunteesta itse ottelussa ”vaivaa” mieltä. Muutama (vain)hallilta tuttu ihminen nostaa tuoppiaan tervehdykseksi käytävän toiselta puolelta samalla kun asetun oman viiteryhmäni pariin nojailemaan käytävärakenteisiin ottelua odotellen. Joku kenties aloittaa keskustelun loukkaantumistilanteesta, toiset ehkä siihen osallistuvat. En kuitenkaan tiedosta tätä ympärilläni, sillä minä olen ”kotona” ja turvassa ”maailman pahuudelta”.

Paikkaidentiteetti on siis pitkäaikainen vuorovaikutussuhde kannattajan ja Hakametsän hallin välillä. Paikka itsesään muuttaa kannattajan identiteettiä osana paikkaa, eli tässä tapauksessa Hakametsän hallia. Sitä voitaisiin kutsua vaikkapa ”pitkäaikaiseksi altistumiseksi” josta tulee osa omaa ”minää”, kuten omakohtaisesta kokemuksestani voi aistia.

Jakavatko muut ”pitkäaikaisaltistetut” kokemukseni turvallisesta paikasta vai onko heillä joi-tain muita tuntemuksia ja paikkaidentiteettiä Hakametsän hallin synnyttämänä? Vai olenko minä V.A Koskenniemeä mukailen yksin ”Hakamettässä”, yksin kaiken tämän keskellä? Nämä kysymykset mielessäni käyn seuraavaksi tarkastelemaan, mitä aineistosta voidaan tämän suhteen löytää.

Kannattajalle sosiaaliset suhteet ja kannattajaidentiteetin kiinnittyminen seuraan ovat tutki-tusti pääsyy otteluissa ja siten hallissa käymiseen, mutta samalla kiintymys itse paikkaan toistuvien käyntien myötä syvenee ja ihmiselle syntyy paikkaidentiteetti. Se ilmenee haas-tatteluissa syvänä kiintymyksenä Hakametsään, yleisesti puheessa ”Hakamettään”, paik-kana. Paikkaidentiteetti tulee esiin, haastattelupaikasta riippumatta, lähes kaikkien haasta-teltujen puheessa. Se ilmenee puheessa Hakametsästä läheisten ja tärkeiden ihmisten ja paikkojen osana, tärkeänä ja merkityksellisenä.

Kaikki tää mitä niikun sun ympärillä näät. Niin tota, se on vaan jotain kaunista, herkkää... koti. -V61, mies, Ilves, 19 vuotta

Hakametsän halliin tullaan ensimmäistä kertaa hyvin nuorena. Niin nuorena, että ensimmäisestä käynnistä ei suurimmalla osalla ole muistikuvia tai ne ovat hyvin hataria. Tätä asiaa monet pitivät jo sellaisenaan tärkeänä ja tavoiteltavana asiana.

Kenenkään tamperelaissyntyisen ei pitäis muistaa ensimmäistä käyntiänsä Hakametsässä -V35, mies, Ilves, 51 vuotta

Usein ensimmäisen käynnin muistot ovat muilta kuultuja kokemuksia, isän tai äidin kertomuksia ensimmäisestä kerrasta "Hakametsässä". Tyypillistä on, että ensimmäiset kerrat Hakametsään tullaan nimenomaan perheen kanssa. Isä, äiti, veljet ja siskot ovat ensimmäisten käyntien kokemusmaailmaa. Suurin osa haastatelluista ovat näitä "pitkäaikaisen altistumisen" alaisia kannattajia, joista harvalla muistot ensimmäisistä käynneistä Hakametsässä liittyvät aikuisuuteen. Niilläkin harvoilla joilla näin on, liittyy kokemukseen poikkeuksetta perheenjäsen tai läheinen ystävä. Yksikään haastatelluista ei ollut tullut halliin ensimmäisellä kerrallaan yksin. Jopa ainoat helsinkiläishaastatellut olivat tulleet kavereina yhdessä katsomaan tamperelaisten ja hämeenlinnalaisten välistä ottelua, toisen näistä ollessa ensimmäistä kertaa käymässä Hakametsässä.

Hakametsälle pitkään "altistuminen" vaikuttaa ihmisen omaan identiteettiin tärkeänä kokemusten paikkana joka useimmilla alkaa siis jo lapsuudesta. Osa kannattajista on käynyt Hakametsässä perheen kanssa vuosikymmeniä, osa "vaihtaa" perheen kavereihin tai on kavereiden halliin tuoma. Näiden kanssa paikkakokemusta jaetaan toistuvasti ja halliin yhdistyy ihmisiä, tunteita ja muistoja, eli paikkaidentiteettiä. Tämä paikkaidentiteetti ilmenee myös tunteena Hakametsän hallista kodinomaisena paikkana. Kannattajan kokemusmaailmaan sekoittuvat Hakametsässä niin perheen kuin ystävien kanssa yhdessä koetut tunteet ja suhteet. Vuodesta toiseen toistuvista kokemuksista muodostuu mielikuva erityisestä paikasta, paikasta, joka usein kuvataan "kotina" tai vähintään "toisena kotina".

Tää on rakas, tää on kuin toinen koti -V28, nainen, Tappara, 50 vuotta

Hallissa koettua turvallisuuden tunnetta kuvaa myös se, että hallissa solmitaan myös uusia ihmissuhteita. Se siis koetaan paikkana, jossa uusien sosiaalisten suhteiden solmiminen on luontevaa ja helppoa. Hallista löydetään näin uusia kavereita ja jopa elämänkumppaneita.

Ja tietenkin mää oon Villeen kytänny sillon, mun aviomiestäni, kytäsin silloin jää-hallissa vuonna 90, 91. Se oli siinä järkkärikopin kohalla oli se grillijuttu sillon. Siältä sai makkaraa ja kaikkee, se oli töissä siälä. Sit me käytiin mun kaverin kanssa siä peleissä, että mää näin Villen ja sitten mää söin jotain ja se anto limpparia Ilmaseksi. -V21, nainen, Tappara, 43 vuotta

Paikkaidentiteetin syvyyttä kuvaa ilmeisimmin se, että se johtaa myös uusien sukupolvien tuomiseen Hakametsään. Toki isona tekijänä tässä on myös kannattajan kiinnittyminen identiteetillään seuraan ja kaikkiin kannattajaidentiteettiin vaikuttaviin tilasta riippumattomiin seikkoihin. Mutta paikkaidentiteetin vaikutusta ei voida väheksyä. Kun paikka koetaan turvalliseksi ja elämyksistä täydeksi, se halutaan jakaa niin omille jälkeläisille kuin muille lähipiiriin tuleville lapsillekin.

Mää on jo möhömahana tänne jo lapsia kantanu pienestä pitäen ja poikaa roudannu ... Ja sit tossa on yks tommonen mikä on pitäny tuoda tänne nyt sitten heti, toi mun kummipoikani tossa. -V60, nainen, Tappara, 39 vuotta

Flâneur havaintona näen myös perhettä ja kaveriporukkaa isompia joukkoja kerääntyneenä yhteen. Heidän keskustelujaan kuunnellen ja liikkumistaan ryhmänä tarkkaillen on selvää, että heille yhteisenä asiana on ottelutapahtuma. Näitä ryhmiä hallin käytävillä ovat tyypillisesti erilaiset järjestäytyneet tai järjestäytymättömät kannattajaryhmät, joiden jäsenillä ei ole mitään Hakametsän ulkopuolista yhteyttä. Oma hallissa käymiseni rakentuu nykyään tällaisen ryhmän varaan, ryhmän joiden jäsenillä ei ole Hakametsän ulkopuolella yhteyksiä perhe-, työ- tai muissakaan sosiaalisissa yhteyksissä. Yhtä kaikki, suhde Hakametsään syvenee paikkaidentiteetiksi, joka yhdistää kannattajia näiden erilaisista sosiaalisen kanssa käymisen muodoista riippumatta. Ja näin syntyy uusia pitkäaikaisesti altistuvia kannattajia, joiden identiteettiin Hakametsä nivoutuu ja kietoutuu. Huomaan, että oma kokemukseni ja oma paikkaidentiteettini ei poikkea suuresti muista Hakametsän ”pitkäaikaisaltistuneista” ja myös muut kokevat paikan turvallisena, lähes kodinomaisena paikkana. En ole siis ”Hakamettässä” yksin.

9.2 Hakametsän sosiaaliset käytännöt

Erätauko. Söisinkö makkaran, vai joisinko oluen? Ehkä molemmat? Mutta se tärkein päätös, kierrätkö hallin ennen myyntitiskille jonottamista vai vasta sen jälkeen? Tämä päätös vaikuttaa myös ostopäätökseen, sillä talvella 2017 en saa kiertää olut mukanani hallia, joka on jaettu anniskelualueeseen ja ei anniskelualueeseen. Järjestysmies katkaisisi kierrokseni oluen kanssa lyhyeen, mutta makkaraa voisin mutustella vapaasti. Ensin ostamista puoltaa se, että tällöin kierroksella tapaan ehkä tuttuja enemmän. Ostaminen kiertämisen jälkeen taas mahdollistaisi uusintojen seuraamisen porukassa monitorin äärellä ja sen oluen nauttimisen. Elämä on täynnä valintoja, mutta hyvin harvoin ”Hakamettässä” valintaani ei sisälly erätauolla tapahtuvaa hallin kiertämistä.

Hakametsän halli on tilajärjestelyltään suunniteltu jääkiekko-otteluiden pelaamiseen ja katsomiseen. Sen yleisökäytävätilat on tarkoitettu ihmisten pelitapahtumien ulkopuolisen ajan viettämiseen. Toki fyysisiä tilajärjestelyjä voidaan käyttää niiden tarkoituksesta poikkeavasti vaikkapa oleskeluun pelien aikana (kuten myös tapahtuu). Näinhän esimerkiksi hallin henkilökunta tekee, joskaan heidän sosiaalista käytännöistään ei tässä tutkielmassa olla kiinnostuneita. Toki myös heidän tekemisensä, olemisensä, puheensa ja liikkumisensa on osanaan muodostamassa kannattajan sosiaalisia käytäntöjä. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat myyntipisteet, niihin muodostuvat jonot tai järjestyksenvalvojain fyysinen olemus ja/tai toiminta. Samat objektit, säännöt ja järjestelyt jaetaan kannattajien kanssa, mutta niiden merkitys on eri. Tässä tutkielmassa olen kiinnostunut niiden merkityksestä kannattajalle ja näistä muodostuvista havaittavissa olevista sosiaalisista käytännöistä.

Osa käytännöistä on kadonnut ja osa käytännöistä on muuttunut, mutta pysyneet silti olemassa olevina käytäntöinä. Tutkielman laajuuden huomioiden olen päättänyt tarkastelemaan vain yhtä käytäntöä tarkemmin. Useista aineistosta nousevista sosiaalisista käytännöistä nostan erikseen esiin selkeästi tärkeimmäksi ja yleisimmäksi nousevan käytännön, hallin kiertämisen. Hallin kiertäminen on ollut myös osa omaa flâneur käyskentelyäni vuosikymmeniä.

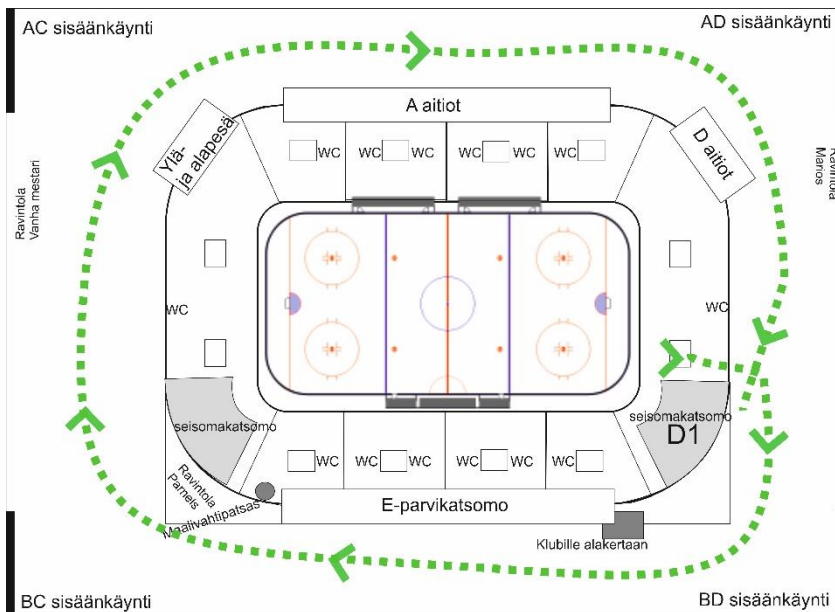
Käytäntöjä aineistossa ilmenee siis toki myös muita, ja nämä kytkeytyvät Schatzkin kuvailemiksi nipuksi. Esimerkkinä vaikkapa erätauon aikainen kokoontuminen uusintoja näyttävien monitorien ääreen ja tässä tapahtuvat keskustelut tuntemattomien kanssa. Tähän fyysiset tilat asettavat rajoitetta oluenmyyntipisteiden jonojen kiemurrellessa katsojien seassa. Myyntijonon kiemurtelulle taas antaa rakennetta suomalainen alkoholilainsäädäntö sekä hallin käytävien rakenne ja myyntipistesijoitteluratkaisut. Tällaisista nipuista muodostuu käytäntö, jossa ihmiset liikkuvat ja kohtaavat ”sääntöjen lailla” toteuttaen käytäntöjä. Ja näin kuvattu käytäntö vaikuttaa myös tässä erikseen esille nostettavaan kiertämisen käytäntöön.

Kun noita myyntipisteitä on sijoitettu äärimmäisen huonosti ja tehdään kapeita kohtia mistä se, kun väki liikkuu. Tampereellahan on totuttu että jäähallia kierretään ympäri, ihmiset ei seiso paikallaan, vaan ne kävelee täällä. Ja se on äärimmäisen huono tilanne tota että täytyis kiinnittää mihinkä niitä sijoitellaan. Ristiin rastiin menee jonoja ja sitten kun ne vie puolet tilaa, joku kaljanmyyntipiste, tosta käytävältä esimerkiksi mitkä tuolla on. -V24, mies, Tappara, 64 vuotta

Mutta todella, se yleisimmin esiin tulevat kannattajan tapa, käytäntö, tulee ilmi monissa haastatteluissa. Ja se käytäntö on hallin kiertäminen.

9.2.1 Kierretään hallia

Ihmisille, jotka eivät ole käyneet Hakametsässä, tai eivät jostain syystä ole siellä tätä kiertämisen käytäntöä toteuttaneet, kuvailen oman flâneurina suorittamani hallikierroksen erätauon aikana tammikuuisessa ottelussa Ilves – JYP (Kuva 6). Tapahtuma-aikaan hallin käytävätilat oli jaettu anniskelu ja ei-anniskelualueisiin. Jaottelusta on sittemmin luovuttu, eli käytäntöön vaikuttavat säännöt ovat muuttuneet ja näin muuttaneet jonkin verran myös itse käytäntöä. Mutta perusrakenne on siis sama kuin haastattelujen tekoaikaan. Oma kausikorttipaikkani sijaitsee D1 -katsomossa, joka on Ilveksen ns. fanikatsomo Hakametsän, sen varsinaisen metsän, puoleisessa päädyssä (jossa sijaitsevat Hakametsän II ja III hallit ja lämpökeskus). Omana tapanani on kiertää hallia myötäpäivään, toki tästä joskus faniuskomusten takia poiketen. Lähtiessäni D1 -katsomon kulkuaukosta oikealle törmään ensimmäisenä

Kuva 6: Hallikierrokseni tammikuussa 2017

käytävää tukkivat Ilves Klubille jonottavat ihmiset (Tapparannan peleissä nimellä Kirvesklubi). Ilves klubi siis sijaitsee alemmassa kerroksessa, mutta kulku sinne on B -käytävältä portaita pitkin alakertaan. B -käytävä on anniskelualueen ulkopuolella, joten kävely kohti C -päätyä on suhteellisen ripeää. Pitkien sivujen WC -tilojen sijoittelu on katsomon kulkuaukkojen sisäpuolella, joten näissä mahdollisesti olevat jonot eivät normaalisti ulotu käytävätilaan. Pie-

Kuva 7: "Hyvä maalivahti, puoli joukkuetta" Timo Ruokolainen (1930 - 2011)

niä ahtaumia aiheuttavat käytävän virvoke- ja napostelumyyntipisteet. C -kulmaan saapuessani minua tervehtii Hakametsän kuuluisa maalivahtipatsas (Kuva 7). Myös tupakanhaju voimistuu, sillä C -päädy tupakointipaikan kulku on tällä kohtaa ja tässä vaiheessa erätaukoa ovien avaaminen käy niin tiheään, että ovesta kulkeutuu tupakanhajuä käytävälle (tämä on pitkälti myös säariippuvainen ja ongelma on pienempi pakkasilla, jolloin lämmin ilma virtaa nopeasti ulospäin avatuista ovista). B ja C -katsomoiden kulmassa on käytävätilasta seinälle erotettu erillinen ravintolatila, jossa muutamat tuttu nostelee tuoppiaan tervehdykseksi. C -päätykatsomon kohdalla keskellä olevat WC -tilojen jonot on nykyään ohjattu aitarakenteilla kulkemaan käytävän seinustaa pitkin. Fyy-

olut- ja makkaraajonoon. Jono venyy pitkälle kulkureitin poikki. Jonosta pääsee kuitenkin sujuvasti läpi, sillä ihmisvirta leikkaa jonoa jatkuvana liikkeenä. Kiertämisen ahtain kohta tulee eteen B ja D -katsomoiden kulmassa, jossa alkoholin anniskelualue päättyy ja josta on kulku ulos tupakointipaikalle. Samoin heti B -käytävän suoralle päästyäni

uudelleen anniskelualueelle. Juuri tätä ennen joudun väistämään erillisen ravintolatilän jonotusjonoa, sillä tänne sisäänpääsyä valvoo ovimies, joten jonotus tapahtuu käytävätilassa. A -käytävällä on useampia anniskelumyymyntipisteitä, ja tämä tekee käytävästä ahtaan. Ihmisiä seisoo käytävien reunoilla, kuten kaikkialla hallissa mutta A -käytävällä havainnoin ensimmäistä kertaa myös muut hallia kiertävät ihmiset, sillä hallia vastakkaiseen suuntaan kiertävien jonot törmäävät myyntipisteiden muodostamissa kapeikoissa. A -käytävän päässä juniorijoukkue kerää rahaa ”kiekkoa pesukoneeseen” kilpailulla, mutta sen ohittaminen ei ole hankalaa. Sen sijaan ravintolatiski A ja D -katsomoiden kulmauksessa aiheuttaa taas kiertämisen hidastumista. Varsinkin kun ottelu on kierroksen päättelu ja Nelosen studiotiimiä on tullut katsomaan iso joukko erätaukoa viettäviä. Nelosen Studiotiimi on entisen D3 -katsomokulkuaukkoon rakennetun näköalaikkunan edessä (näköalaikkuna hallin katsomotiloihin ja pelikentälle). Lopuksi Veikkauspisteen ja italialaisen ravintolan välistä saavun kierrokseni päätteeksi takaisin D1 -katsomoaukolle, jossa liityn kierrokseni aluksi läpäisemääni olut- ja makkarajonoon jonottamaan ja ryhdyn keskusteluun edellisen erän uusintoja monitorista tuijottavien kanssakannattajieni kanssa.

9.2.2 Kiertäminen sosiaalisena käytäntönä

Hallin kiertämiseen liittyvät ihmisten väliset sosiaaliset suhteet ihmisten tavatessa tuttujaan ja ystäviään. Se on muuttunut myös ajassa erilaisten tilallisten ja säädöllisten muutoksien seurauksena, mutta on yhä vahva osa kannattajien vuorovaikutusta toistensa ja tilan kanssa.

Sen verran kun tossa istuu niin tulee aina jalkailtua sitten sen verran että tulee kierrettyä tää kertaalleen ympäri tauolla, se on niikun tamperelainen tapa ollu ihan alusta asti että. -V24, mies, Tappara, 64 vuotta

Hallin kiertämisen mahdollistaa yksi yhtenäinen käytävätao, joka on yhtä lyhyttä poikkeusta lukuun ottamatta ollut avoin kaikkien katsomonosien kannattajien liikkuu. Hallin kiertämiseen liittyy tärkeänä osana myös toisten ihmisten tapaaminen. Kiertäminen on siis sosiaalinen käytäntö, joka rakentuu ihmiskontakteista tuttuihin ja tuntemattomiin, hallin käytävien myyntipisteet sekä näiden sijaintia ohjaavat säännöt ja säädökset.

Kyllä aika usein tulee kierrettyä. Se, että itte on varmaan erätauolilla näillä askeleilla tapaa niitä tuttuja, joihin on tutustunu hallilla. Ystäviä tullu ihan kausikortinkin kautta. - V47, mies, Tappara, 37 vuotta

On juu siä (kierroksella, kirj. huom.) näki aina tutut, työkaverit, koulukaverit kukaan missäkin oli siinä vaiheessa. Kyllä siä hiano on. -V9, mies, Ilves, 65 vuotta

Hallin kiertämisen tapaan ovat vaikuttaneet myös toisia sosiaalisia käytäntöjä muuttaneet lainsäädännön muutokset. Ajallisesti ne ovat muuttaneet sitä ympäristöä, jossa hallin käytävätasoa on kierretty. Esimerkkeinä lainsäädännön muuttamista toisista käytännöistä on tupakointi ja alkoholin juominen peleissä. Tupakointia rajoitettiin ensin vain hallin toiselle puoliskolle, kunnes tupakkalain muutos lopetti tupakoinnin hallista kokonaan. Alkoholin juominen oli pitkään salakuljetettujen taskumattien varassa, kunnes alkoholijuomia alettiin myydä hallin käytävillä.

Aikalailla parempaan suuntaan on se, ettei siä käytävillä saa polttaa sisällä. kun joskus siä joskus sai, ihan missä vain. Jumankauta se oli kun sputnik halli harmaana. -V13, mies, Ilves, 50 vuotta

Huolimatta siitä, että hallin kiertämisen käytännöt ovat muuttuneet erilaisten sosiaalisiin käytäntöihin vaikuttavien muutosten myötä, ovat ne sitten olleet rakenteellisia tilamuutoksia tai säädöksiä tai sääntöjä, on tapa kiertää hallia silti edelleen olemassa ja se koetaan tärkeäksi tavaksi viettää aikaa erätauoilla.

Mutta ehkä se tulee se hallin.. no toimiihan se viäkin, mutta tota kuitenkin ne on aika väkisin ne liikkeet ja muut siinä. Ennenhän sitä kierrettiin ympäri koko hallia, että jotain on muuttunut, siinä hengessä tavallaan, mutta hienoo että toimii viäkin. -V9, mies, Ilves, 65 vuotta

Hallin kiertäminen siis koostuu useista erilaisista toiminnoista, rakenteista ja säännöistä ja ne muodostavat Schatzkin esittelemän toimintojen nipun, yhtenäisine sosiaalisen käytännön. Käytännön, joka koostuu ihmisten ja ei-ihmisten välisistä vuorovaikutussuhteista ja joka muuttuu ajassa kun nippuun kuuluvien osien järjestys tai muoto muuttuu. Se on näin ollen

myös hahmotettavissa tapahtuvaksi toisessa fyysisessä tilassa ja jäljiteltävissä luomalla samankaltaisia rakenteiden ja sääntöjen olosuhteita. Ihmisethän ovat kuitenkin pääsääntöisesti samoja myös tulevilla jääkiekko-otteluissa uudessa Areenassa.

9.3 Tarinan tiloja

Bussi seisoo tyhjäkäynnillä Tampereen keskustassa Vanhan Kirkon edessä. Sen etuosan valotaulussa lukee ”Osasto41”, josta fanimatulle Raumalle lähtijät tunnistavat ja erottavat auton muista Vanhan Kirkon edustalla olevista turistibusseista. Toisaalta bussin tunnistaisi helposti muutenkin, sillä sen vieressä on seuransa väreihin pukeutunutta äänekästä väkeä oluttölkki käsissään. Uusia tulijoita tervehditään äänekkäästi ja iloisesti. Bussin ovella matkanjohtajana toimiva kuljettaja tokaisee mikrofoniin nähdessään ”mää en ainakaan sitten puhu mitään” ja naurahduksen säestämänä ohjaa minut bussin etupenkkiin. Erilainen fanimatka on alkamassa, erilainen siksi, että tällä kertaa en keskitykään keskusteluihin tulevasta ottelusta tai joukkueen ongelmista, vaan tarkoitukseni on puhua taaksemme jäävän Tampereen jäähallista, ”Hakamettästä”, muiden matkalla olevien kannattajien kanssa.

Haastatteluissa kerrotuista tarinoista on löydettävissä kaikkia niitä tarinan tiloja, joita Ryan on kuvannut artikkelissaan (Ryan, 2012). Kerrotuista tarinoista löytyy tilallisia kehyksiä; käytäviä, kulmauksia, katsomoita ja ravintoloita. Haastattelujen tarinoissa näyttämö tai lavastus on pääsääntöisesti Hakametsän jäähalli ja tämä on ikään kuin annettu näyttämö jo haastattelujen aiheessa.

Kertomuksissa tarinan tilaan liittyvät myös koulu, koti, kotimatka, sateinen Tampere jne., tiloja jotka mainitaan tarinan varsinaisen tapahtumapaikan ohessa. Nämä tarinoiden tilat ulottuvat myös Hakametsän ulkopuolelle kuvaukseen kotimatkastasta tai pelituloksen aiheuttamiin seurauksiin koulussa.

Sanotaanko että Toijalassa on ollu vielä pahempaa, jos on hävinnyt HPK:lle tai Ilvekselle Hakamettässä, niin Toijalassa ... niin siä on HPK , Tappara ja Ilves

faneja. Niin aina tuli HPK, Ilvesfaneilta turpaan jos oli Tappara hävinny niille niin Hämeenlinnassa kun Tampereella. –V1, Tappara, mies

Samoin tarinoista on mahdollista havaita, kuinka laajalle tila kertomuksissa levittäytyy, eli mikä on se kerronnallinen maailma Hakametsän ulkopuolella ja keitä ihmisiä tarinoihin näissä tarinan tiloissa liittyy. Tarinoiden kerronnallinen maailma on myös luonteeltaan kertojan hyvin kuulijaltaan etukäteisolettama maailma, jonka kuulija, tässä tapauksessa haastattelija, tuntee entuudestaan. Tämä oletettu maailma on eräänlainen jääkiekkokannattajan maailma, jonka haastateltava, kertoja, haastattelijan olettaa jakavan. Ja olettaa tietysti oikein, koska itse olen pitkään Hakametsässä käynyt ja osallistuin myös itse tarinoiden kertomiseen haastattelujen lomassa ja aikana.

Myös tarinoiden universumi esiintyy kertomuksissa toiveina ja haaveina Hakametsän jatkokäytöstä, muutoksista tai ”jossittelusta”. Kertomusten universumiin liittyy myös kuvitelmia uuden Areenan tulevista tiloista ja kenties peloista, jota näitä tilallisia muutoksia kohtaan tunnetaan.

Se vähän jännittää, että milleen.. pysykö kausikorttien hinnat kuin hanskassa uuden hallin suhteen. Miten sillain pysyy, meneekö se tonne, vähän saman lailla kun NHL:ssä, viedään tiedäksää oikeilta kannattajilta se pois, ja tulee enemmän pukuhenkilöt. -V47 Tappara, mies, 37 vuotta

Ajatellen, että tilallisista kehyksistä on mahdollista johtaa uusilta tiloilta odotettavia ominaisuuksia ja koska pyrkimyksenäni oli löytää jotain konkreettista, jotain joka olisi mahdollisesti siirrettävissä uuteen Areenaan, päädyin etsimään tilallisista kehyksistä paikkaa, joka ehkä on jäänyt yleisesti huomiotta, mutta jolla on iso merkitys kannattajalle hallissa.

Hakametsän tilalliset kehykset ovat aika selväpiirteisiä, joskin siirtymä katsomotilojen ja käytävätilojen välillä on tarinoissa oletettu tarpeettomaksi kuvailla. Haastattelija tuntee kertojan silmissä hallin hyvin, ja on näin viittaamatta kaikkiin tilallisten kehysten välillä tapahtuviin siirtymiin. Tilallisten kehysten välisissä siirtymissä tapahtuu kuitenkin kannattajalle merkittäviä asioita, joista yleisimmän siirtymisien sarjan kuvailin sosiaalisissa käytännöissä, eli hallin kiertämisen.

Tilallisia kehyksiä on myös muita, kuten esimerkiksi olutjonosta siirtyminen monitorin ääreen seuramaan uusintoja erätahtumista. Tämä siirtymä on sosiaalisten kontaktien kannalta merkityksellistä, sillä erätahtumista keskustelu tuntemattomien ihmisten välillä on hyvin tavallista.

Tutkimustavoitteeni kannalta merkityksellisin tilallinen kehys löytyi kuitenkin tarinoista, joissa käsitellään Hakametsässä vietettyä aikaa lapsena. Tilalliset kehykset, joissa siirtyminen aikuisena erätahtuilla tehdään tilaan mitenkään reagoimatta, ovatkin lapsuuden kokemuksissa paikkoja, joilla on suuri merkitys.

Lähinnä pelattiin lipunvarrella ja kokistölkkiä hallin kulmaan. Järkkärit meitä kävi siältä aina. Ei me peliä katottu, vaan pelattiin itte siinä lipunvarrella. Sitten heiteltiin.. vähän vanhemmiten tuli noita jääkiekkokortteja niin, me heiteltiin niitä, kuka sai lähemmäks seinää jäämään kuvapuoli tai toi pelaajapuoli ylöspäin, sai aina koko nipun. -V54, mies, Tappara

Lapsuudessa käytävillä ja hallin käyttämättömillä kulmatiloilla on suuri merkitys lasten omaehtoisen tekemisen paikkana. Ei ollakaan ottelun aikana katsomossa seuraamassa ottelua, vaan tehdään käytävillä ja kulmissa jotain muuta. Leikitään ja ollaan kavereiden kanssa. Tilojen kehyksissä aikuiset eivät kiinnitä huomiota hallin kulmiin, ne ovat vain halliin tulemisen ja hallista poistumisen väyliä, sekä reittejä tupakointipaikoille. Siirtymistä niistä muualle ei kuvailla, sillä se on osa oletettua Hakametsän näyttämöä, sitä ei ole tarvetta kuvailla erikseen. Mutta kertomuksissa lapsuudesta ne näyttävät myös erilisinä toiminnan paikkoina, merkityksellisinä ja tärkeinä.

Ei mitään muistikuvaa, koska mä oon menny sinne, fajjan kanssa joskus, mitähän siitä ois, neljä-viis vuotiaana varmaan. Silloin kiinnostin enemmän se kulmissa ne omat jääpelit ja jääkoneet. Että ne oli enemmän. Joo, siä oli kovat pelit siihen aikaan. -V37, mies, Ilves, 39 vuotta

Monissa lapsuuteen ja nuoruuteen sijoittuvissa kertomuksissa kuuluu ottelutapahtuman lisäksi huomattavan paljon oheistapahtumien merkitystä. Lapsuuteen liittyvät niin lihapiirakat kuin lapsuudenaikainen sinappi tai ketsuppi. Aikuisuuteen liittyvissä tarinoissa ei juuri viitata syömiseen tai juomiseen muulla kuin yleisellä tasolla. Luonnollisesti tarinoissa tulee esiin

myös ikimuistoisia otteluita kaikkien ikävaiheiden tarinoissa, mutta leimallisesti ne eroavat siinä, että itse kaukalossa tapahtuvan ottelun seuraamisen ulkopuolisilla aktiviteeteilla on suuri merkitys.

Siis mää oon ollu oisinko ollu seittemän vuotias kun isä vei ensimmäisen kerran Hakametsään. Ei mua se jääkiekko kiinnostanu, vaan ne kaikki oheistoiminnot siä hallin käytävillä. -V6, nainen, Tappara

Bussin saapuessa Rauman Kivikylä Areenan pihaan, olin ehtinyt haastatella noin puolet bussin matkustajista. Haastattelujen tarinallisuus oli itsessään yllättävää, mutta vasta tarinan tilallisten kehysten käsitteen kautta löytyi tarinoista uusia merkityksiä ja tutkielman yllättävin löydös. Tämä oli ajallisesti lapsuuteen liittyvä tila, johon aikuinen ei enää kiinnitä huomiota. Käsitteenä tilalliset kehukset tarinoissa auttoivat myös hahmottaman edellisessä luvussa kuvattujen sosiaalisten käytäntöjen tilallisia ja rakenteellisia yhtymäkohtia.

10. Tuloksia ja löydöksiä

Tutkielmaa suunnitellessani ja haastattelukierrokselle lähtiessäni, oli vakaana aikomukseni löytää konkreettisia seikkoja, joista ”Hakamettän henki” muodostuu. Vieläpä löytää sellaisia konkreettisia asioita, joiden siirtäminen uuteen Areenaan ei olisi ainoastaan teoretisointia, vaan oikeasti käytännössä mahdollista toteuttaa.

Kolmen otteluerätaukohaastattelukerran jälkeen tuntui siltä, että haastattelut jäisivät hyvin pintapuolisiksi ennako-odotuksiini nähden. Aineiston analyysivaihe kuitenkin osoitti, että erätaukohaastattelut eivät lopulta olleetkaan niin pintapuolisia kuin olivat tekohetkellään tuntuneet, vaan hallipuhe erottui selkeänä omanlaisena puheenaan, tärkeänä ja merkityksellisenä. Kuitenkin johtopäätökseni noiden haastattelujen jälkeen oli, että aineiston määrää pitäisi pystyä kasvattamaan. Aineistoon tarvittaisiin syvempiä ja pitempiä haastatteluja, joita lähdin tekemään molempien joukkueiden fanimatkalta.

Tutkielman aineiston määrän kasvaessa alkuvaiheessa käsitteeksi löytämäni paikkatunne osoittautui yksistään käytettynä riittämättömäksi analyysitavaksi, jotta tutkielma vastaisi tavoitteeseen konkreettisista löydöksistä. Tavoitteena oli paikantaa ilmiöitä, joiden pohjalta olisi mahdollista antaa toimintaohjeita uuden Areenan suunnitteluun. Paikkatunne on toki hyvä käsite, paikkatutkimuksen ytimeistä, mutta ei silti yksistään riittävä tavoitteenasetteluun nähden. Koin, että jotakin muutakin tarvittiin, jotain joka olisi tunteen sijasta konkreettista ja tilan rakenteisiin liittyvää. Tähän Ted Schatzkin teorit sosiaalisista käytännöistä tulivat ratkaisuksi tilallisuuden elottoman ja elollisen ja sääntöjen ja traditioiden vaikutuksen kuvajina. Sosiaaliset käytännöt käsitteen käyttökelpoisuus hankitun aineiston työstämiseen oli ilmeinen.

Havaitsin kuitenkin nopeasti, että niin paikkatunteen kuin käytäntöjenkin osalta pystyisin käsittelemään näistä vain pientä osa-aluetta käsiteellisesti tutkielmani laajuuden puitteissa. Tarvittiin lisäksi jotakin tapaa käsitellä animatkojen haastattelujen tarinallisuutta ja niissä mahdollisesti piilevää vähälle huomiolle jäävää tilallisuutta. Ryanin kehittämä tarinan tilallisuuden jaottelu oli erinomainen tapa jäsentää kertomusten tilallisuutta. Ja tämän kautta löytyi tutkielman yllättävin löydös, asia jota en ennakolta ollut nähnyt löytyväksi.

10.1 Ne kolme konkreettista juttua

Tutkielmani lähtökohtana oli hakea ja löytää jotain oleellista Hakametsän ”hengestä”, siitä määrittelemättömästä kokemuksesta, joka saa Hakametsän tuntumaan Hakametsältä, ja löytää konkreettisia keinoja ja tapoja, joita soveltamalla uusi Areena voisi täyttää ja korvata näitä Hakametsän käytön päättymisen myötä poistuvia kokemuksia.

Kolme konkreettista löydöstä, jotka eri käsitteiden kautta olivat aineistosta löydettävissä ja näin ohjeena eteenpäin siirrettävissä, ovat siten paikkaidentiteettiin vaikuttavat tekijät, käytäntöjen toteuttaminen ja lasten tilojen mahdollistaminen. Uuden Areenan suunnittelussa olisi siis hyvä huomioida tunne, toiminnallisuus ja eri sukupolvien tapa kokea tila omanaan.

10.1.1 Tunnetta

Hakametsän hallissa syntynyt kannattajien paikkaidentiteetti on iso haaste uudelle Areenalle. Miten siellä syntyvä paikkaidentiteetti saadaan nivottua vanhan paikan luomaan kannattajan paikkaidentiteettiin siten, että uusi paikka loisi tunteen seuran mukana muuttavalle kannattajalle läheisenä ja ”kotina”?

Paikkaidentiteetti syntyy pitkäaikaisen oleskelun tuloksena. Tämä ilmenee erityisesti halussa siirtää paikkaidentiteettiä myös jälkipolville. Kokemus paikasta ei luonnollisestikaan ole ainoa motiivi tähän, sillä kannattajaidentiteetti ja seuraan sitoutuminen vaikuttavat myös. Ja koska seura siirtyy uuteen Areenaan, siirtyvät sinne myös kannattajat ja näiden halu sitouttaa jälkipolvia seuraan.

Uutta paikkaidentiteettiä tulee siis syntymään myös uudessa Areenassa ajan saatossa. Mutta sen syntymisen nopeuttamiseksi Areenassa tulisi pyrkiä toisintamaan Hakametsän paikkaidentiteetin syntymekanismeja. Ne syntyvät sosiaalisissa kontakteissa vapaassa yhteisessä tilassa, jossa ihmiset viihtyvät keskenään ja joka ei ole vain paikka kuluttaa. Eli että Areenan tulevaa kannattajaa ei tulisi olettaa vain ”fansumeriksi”, vaikka tähän ideaan perustuen uudet areenat pääasiassa nykyään suunnitellaan. Hallin yleisötilojen ja erätaukoajanvietteen tulisi siis mahdollistaa perheiden, ystävien ja kaveriporukoiden vapaa oleskelu niin, että tila olisi yhteistä, kaikkien jaettavissa olevaa oleskelutilaa. Sen tulisi mielellään olla Hakametsän tapaan, esimerkiksi Hartwall –areenasta poiketen, eri katsomonosien kanssa yhteistä ja jaettua tilaa ilman, että kaikki tila on varattu vain siirtymiselle kaupallisista palveluista katsomotiloihin. Käytännössä tämä siis tarkoittaisi tilasuunnittelussa vapaata käytävätilaa, penkkejä ja nojailupaikkoja pelkän oleskelun mahdollistamiseksi. Näiden tilojen suunnittelussa tulisikin panostaa siihen, että ne mahdollistavat ystävien tapaamisen ja uusiin ihmisiin törmäämisen. Ravintolatilat tulisi sijoittaa käytävän yhteyteen (koko käytävätila anniskelualueena) ja kulku mahdolliselle tupakointipaikoille järjestää tästä samasta tilasta.

Merkityksellistä uuden Areenan kannalta on toki myös tässä tutkielmassa tarkempaa tarkastelua vaille jäävä paikkariippuvuus. Paikkaidentiteetti ja sen kehittyminen liittyy tiivisti paikan lisäksi myös muihin ihmisiin ja itse tapahtumaan, joten mikäli paikkaidentiteettiä voi-

daan edistää ja vahvistaa, syntyy myös paikkariippuvuutta. Kannattajia on mahdollista rohkaista suorittamaan uudessa hallissa vanhoja rituaalejaan (lisätä ja synnyttää paikkariippuvuutta nopeammin) esimerkiksi toteuttamalla Hakametsän tyylliset seisomakatsomot. Nämä tulisi toteuttaa molempiin päätyihin joukkueiden kannattajille omiksi rakenteikseen. Rakenteellisesti tämä ei ole mitenkään haastava tai poikkeuksellinen järjestely. Tämä paikkariippuvuuden ilmentymä on kuitenkin oman tutkimuskysymyksen ulkopuolella, sillä se liittyy nimenomaan katsomossa tapahtuvaan kannattamiseen (laulut, huudot, tifot jne.). Tässä tutkielmassa keskityin pelitapahtumien ulkopuolisen ajan viettämiseen tiloissa. Luonnollisesti tämä kuuluisi tärkeäksi osaksi uuden hallin rakenteiden miettimistä, mutta sen käsitteleminen vaatisi enemmän pureutumista itse katsomokannattajakulttuuriin.

10.1.2 Toimintaa

Yksi tapa koittaa siirtää ”Hakametsän henkeä” uuteen Areenaan on tutkia millaista toimintaa ja millaisia käytäntöjä katsojille on muodostunut Hakametsän hallissa paikan ja rakenteiden sekä muiden osallistujien vuorovaikutuksessa. Käytäntöjä hallissa voidaan havaita useita, liittyen jonottamiseen ja vaikkapa kerääntymiseen uusintoja näyttävien monitorien ääreen. Mutta selkeästi yksi käytäntö nousee esiin lähes kaikkien haastateltavien puheessa, ja se on hallin kiertäminen. Sen tärkeys kannattajille on ilmeinen ja siihen liittyvät rakenteet, säädökset, sosiaaliset suhteet ja tavat ovat muuttuessaankin pitäneet yllä tarvetta kierrokseen erätauoilla.

Uudessa Areenassa pitäisi siis ainakin kiertämisen käytäntö ottaa huomioon. Se mahdollisuus, että on käytävä taso jossa voi yhtenäisesti kiertää hallin ympäri erätauoilla. Tässä palamme myös tarpeeseen kaikille katsomonosille yhteisestä tilasta. Eli tämän ympäri kierrettävän tason olisi oltava kaikkien saavutettavissa helposti suoraan katsomosta poistuttaessa. Tämä on tietysti haasteellista isoissa areenoissa, joissa katsomotasoja on useampi kuin yksi, mutta ratkaistavissa riittävällä panostuksella yleisötilojen suunnitteluun. Esimerkiksi tulisi varmistaa ylempien katsomotasojen ja aitioiden avautumista yhtenäiseen ja kierrettävään tasoon ilman, että muilla tasoilla kiertäminen olisi mahdollista. Haasteellinen suunnit-

telutehtävä toteutettavaksi yhtä aikaa kaupallisten tilojen tarpeiden kanssa, mutta tähän panostaminen toisi uuden Areenan vakiokävijöiden arvoihin, ja tätä kautta hallin ensimaineeseen, positiivisen vireen.

10.1.3 ”kavereiden kaa”

Tarinoiden tilallisuus voidaan havaita Hakametsästä kerrotuista tarinoista sen kaikissa ilmenismuodissaan, vaikkakin näyttämö kenties pysyy muuttumattomana ja annettuna. Tilallisten kehysten tarkastelu toi esiin yhden hieman piilossa olleen tilakehyksen, joka on lapsuuden toiminnan tila. Hakametsässä sellaisia ovat olleet hallin ottelun aikana tyhjät kulmatilat ja hallin käytävät. Ilman tarinallista tarkastelua tämä huomio olisi saattanut jäädä tekemättä ja tärkeä tilallisuuden kokemus huomaamatta.

Tämä havainto Hakametsän tarinoiden tilallisista kehyksistä on mahdollista siirtää Areenaan, jos sen yleisötiloissa mahdollistetaan lasten omaehtoinen toiminta myös ottelun ollessa käynnissä. Eli että olisi olemassa tilaa, joka ei ole kaupallisen toiminnan hallussa tai yhteistä tilaa niin, että se olisi varattu pääsääntöisesti aikuisille. Lapset todennäköisesti löytävät tällaiset tilat joka tapauksessa jostakin, kuten Hakametsän hallin kulmaukset, mutta tätä lapsuusajan toimintamallia voisi hyvällä tilasuunnittelulla edistää ja siihen jopa kannustaa. Pyrkii toisintamaan Hakametsästä kerrotuissa kertomuksissa esiintyvä tilallinen kehys paikasta, jossa lapsena voi harrastaa ”kavereiden kaa” omia juttuja. Tulisi siis suunnitella paikkoja ja tiloja, joiden toiminnallisuus sallii lasten leikit ja puuhastelut turvallisesti ja heitä syrjimättömästi. Näin uusien kannattajasukupolvien muistoihin syntyisi samankaltaista erityisyyttä, joka on havaittavissa nykyisten Hakametsässä aikaansa viettävien kannattajien lapsuusajan tarinoissa.

10.2. Sovellusta käytäntöön

Onnistuin löytymään aineistosta nämä selkeästi kannattajille tärkeäksi muodostuneet tilalliset seikat, joiden siirtäminen uuteen paikkaan olisi mahdollista. Hakametsässä syntynyt paikkaidentiteettiin voimakkaasti liittyvä tuntu kodista ja turvallisesta paikasta, johon halutaan omat jälkipolvetkin tutustuttaa. Tämä olisi huomioon otettavissa uuden Areenan suunnitellussa. Huolimatta siitä, että uuden Areenan paikkaidentiteetti muodostuu ajan saatossa omanlaisekseen, olisi ”Hakamettän” kokemusten perustella syytä kiinnittää erityishuomiota siihen, että ihmiset kokevat paikan turvallisesti tuoda läheisiään, ja että yhteisen ajan viettäminen näiden läheisten ihmisten kanssa olisi mahdollista. Tämä liittyy erityisesti hallin rakenteeseen, eli siihen, että katsomosektoreiden yhteisiä tiloja ei eroteta tosistaan, vaan luodaan kaikille katsomonosille yhtäläistä ja yhteistä tilaa Hakametsän yksitasoisen käytävä-ratkaisun tavoin. Tämä rakenteellinen ratkaisu antaa myös mahdollisuuden jatkaa Hakametsän yleisintä sosiaalista käytäntöä, eli hallin kiertämistä erätauolla sekä mahdollistaa lapsuuden kokemus leikeistä ja peleistä hallin tiloissa.

Löydöksistäni niin paikkaidentiteetti, Hakametsän merkitys paikkana, kuin hallin kiertämisen käytäntö, olivat jotenkin oman flâneurini jo ennalta tiedostamatta havainnoimia seikkoja. Tarinoinen kautta löytyivät kuitenkin tilat, joiden merkitys lapsuuden kokemukselle olivat tärkeitä. Nämä olin itse aikuisena sivuuttanut huomiotta ja merkityksettöminä.

11. Entä sitten?

Koska minä kävin ensimmäistä kertaa Hakametsässä? En muista, mutta minulle on kerrottu, että ottelu oli Ilves - KooVee, ja että istuimme ylärivin puupenkeillä, ja että minua kauheasti nolostuttivat äitini reagoinnit ottelussa tehtyihin taklauksiin. Olen siis sitä samaa ryhmää kannattajia, joille hallissa käynti on siirtynyt sukupolvelta toiselle. Hakametsä on myös minulle merkityksellinen paikka ja sen katoaminen jääkiekko-otteluiden tapahtumapaikan saaminen minut kysymään, entä sitten?

Entä sitten? Sanapari voidaan tulkita ainakin kahdella tapaa. Entä sitten, vaikka Hakametsästä mitään ei pyrittäisikään siirtämään uuteen Areenaan? Mitä väliä sillä on? Uusi Areena luo kuitenkin vastaavat paikkatunteet ja käytännöt, sekä luo omia tarinoita ajan saatossa siinä missä Hakametsäkin. Uusi Areena tullaan suunnittelemaan joka tapauksessa modernin monitoimiareenan lähtökohdista paikaksi kuluttajille, ei niinkään kannattajille. "Fansumer" tulee ohjata kaupallisten palveluiden ääreen heti tämän poistuttua katsomosta käytävätiloihin. Tämä suosii luonnollisesti eriytettyjä ostamisen tiloja, jossa "fansumer" ei tuhlaa aikaansa liikkumiseen paikasta toiseen. Tilat, joissa ei myydä mitään tai ovat kuluttamisesta vapaata tilaa esimerkiksi yhdessäololle, ovat tuottamatonta tilaa. Areenan omistajien kannalta turhan kalliita neliöitä uhrattavaksi tuottamattomalle toiminnalle. On siis ajateltavissa, että markkinaehtoisesti toimivan monitoimiareenan kannalta olisi epäedullista ottaa huomioon vanhojen kannattajien kokemuksia vanhasta hallista. Ja mikäli monitoimiareena ei taloudellisesti kannata, olisi se myös kannattajan kannalta ikävää joukkueiden vuokrien nousun ja sitä kautta näiden taloudellisen kilpailukyvyn (muita liigaseuroja kohtaan) laskemisen vuoksi.

Tai entä sitten, sitten jatkossa, miten näiden havaintojen perustella pitäisi toimia, jotta uudessa Areenassa oltaisiin otettu huomioon tutkielmassa löydettyjä seikkoja? Uuden Areenan identiteettiä tulevat alussa leimaamaan pitkälti vanhan Hakametsän käyttäjät. Tältä kannalta "entä sitten" kysymys on merkityksellinen nimenomaan siinä, että mitä tulisi tehdä näiden Hakametsän kävijöiden kotouttamiseksi uuteen Areenaan? Olisiko se monitoimiareenalle taloudellisesti merkityksellistä, että Areenasta puhuttaisiin välittömästi "kotina" ja merkityksellisenä paikkana. Vaikuttaisiko se ihmisten halukkuuteen saapua Areenan tapahtumiin laajemminkin?

Entä sitten jos uusi Areena epäonnistuu kannattajien silmissä? Se voi tarkoittaa seurojen ja itse Areenan talouden kannalta vaikeuksia. Tuore esimerkki Lontoosta osoittaa, että kannattajine kokemus tilasta voi vaikuttaa oleellisesti seuran ja Areenan toimintakykyyn. Lontoossa jalkapalloseura West Ham siirtyi vanhalta stadioniltaan Lontoon olympialisia varten rakennetulle yleisurheilustadionille. Kannattajat vierastavat stadionia, eivätkä koe omakseen, se on "kolkko ja kylmä". Tästä on aiheutunut isoja taloudellisia vaikeuksia niin seuralle kuin Areenalle. Osataanko Tampereella ottaa kannattajat huomioon jää nähtäväksi.

12. Jatkotutkimukselle ”lättysyöttö lapaan”

Lopuksi pistetään lättysyöttö seuraavien tutkijoiden lapaan. Lättysyötöstä lapaan takakulmalle kun on tunnetusti helppo pistää kiekko maaliin.

Keräämäni aineosto on näennäisestä laajuudestaan huolimatta melko suppea, eikä sen perusteella voida varmuudella todeta paikkaidentiteetin tai tilallisten kehysten olemassaoloa yleisellä tasolla. Epävarmuutta lisää se, että vaikka tiedostan itseni osana hallin käytävien kannattajayhteisöä, en voi sulkea pois sitä mahdollisuutta, että tiedostamattomat ennakkoletukseni ovat johdattaneet minut löytämiini asioihin. Tämä lienee ilmeisimmillään hallin kiertämiseen liittyvässä löydöksessä. Toteutanhan itsekkin tätä käytäntöä säännöllisesti ja näen useiden muidenkin näin toimivan. Sen selvittäminen, onko etukäteisolettamus jollakin tapaa tuloksen takana vaatisi kuitenkin ehkä ulkopuolisen tarkkailijan näkemyksen. Kokeusmaailman yhdistäminen aineistoon on antanut mahdollisuuden todeta hallin kiertämisen olevan Hakametsän oleellisin sosiaalinen käytäntö, mutta voidaan aina kysyä onko päätelmä vain kanssakannattajana ja Hakametsän suurkuluttajan omaa ennakkokäsityksestä nousevaa tulkintaa?

Muidenkin löydöksieni varmentamiseksi tulisi tarkemmin tutkia nimenomaan käytäntöjä. Tähän ei tutkielmani laajuus kuitenkaan anna mahdollisuutta. Keskeisen idean voisi kiteyttää Schatzkin toteamukseen, että käytännöt ovat ja luovat tiloja. Eli toteuttamalla käytäntöä ihmiset luovat sitä tilaa ja käytäntö on tila. Niin paikkaidentiteetti, kuten muutkin paikkatunteen osa-alueet olisi mahdollista tarkemmalla tutkimuksella kiteyttää käytännöiksi ja käytäntöjen nipuiksi. Lisäksi tutkimuksen tulisi ottaa osakseen myös käytännöt katsomossa, ehkä jopa halliin saapumisen ja poistumisen käytäntöjä. Tämä edellyttäisi laajempaa haastatteluai-
neistoa ja useamman tarkkailijan käyttämistä ja varsinkin katsomotiloissa tapahtuvan toiminnan näin mukaan ottamista. Tarkkailijoita sekä käytäville että katsomoon ja myös sellaisia, jotka eivät ole itse kannattajia, tarvittaisiin.

Näiden tutkimusideoiden kannalta on oleellista, että mikäli ilmiöitä halutaan tutkia syvemmin, on sillä kiire, sillä joukkueiden antaman tiedotteen mukaan uuteen Areenaan siirrytään 2021.

Lähdeluettelo

Alaja, Erkki (2012) *Helsingin jäähalli*. Helsinki: Teos.

Baudelaire, Charles (1863) *Le Peintre de la vie moderne*. Figaro 10: 916-918. [Online]
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k270260r.item>
[Haettu 9.5.2017]

Bélanger, Anouk (2000) *Sport venues and the spectacularization of urban spaces in North America: The Case of the Molson Centre in Montreal*. Review for the Sociology of Sport 35:3, 378-397.

Binde, Per (2011). *Trotting territory*. Teoksessa Pauliina Raento, David G. Schwartz (toim.) *Gambling, Space and Time: Shifting Boundaries and Cultures*. Reno: University of Nevada Press, s. 107-128.

Bodet, Guillaume & Bernache-Assollant, Iouri (2009). *Do fans care about hot dogs? A satisfaction analysis of French ice hockey spectators*. International Journal Sport Management and Marketing 5:1/2, 15-37.

Certeau, Michel de (1984) *Walking in the city: Pedestrian speech acts* teoksessa Certeau, Michel de (toim.) *The practice of everyday life*. Ranskasta englanniksi kääntänyt Steven Rendal. Berkeley: University of California Press, s. 97-99.

Coles, Rob (2010) *The Montreal Forum: The Final Season?* seminaarista Palimpsest III: The Dialectics of Montreal's Public Spaces koontanut Cynthia Hammond [Online]
[Haettu 25.9.2016]

Crawford, Garry (2003) *The Career of the Sport Supporter: The Case of the Manchester Storm*. Sociology 37:2, 219–237.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* Tampere: Vastapaino.

Gibson, Heather & Willming, Cynthia & Holdnak, Andrew (2002) *We're Gators.. not just a Gator fan: "Serious leisure and University of Florida football*. Journal of Leisure Research 34:4, 397–425.

Giulianotti, Richard Charles (2002) *Supporters, followers, fans and flaneurs: a taxonomy of spectator identities in football*. Journal of Sport and Social Issues 26:1, 25-46.

HOK, 2014. *Trends Influencing Stadium and Arena Design*. PanStadia & Arena Management magazine [Online]
<http://www.hok.com/about/news/2014/09/16/qa-with-john-rhodes-director-of-sports-and-entertainment-in-hoks-london-office/>
[Haettu 20.7.2017]

Jorgensen, Bradely S. & Stedman, Richard. C. (2001) *Sense of Place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties*. Journal of Environmental Psychology 21:3 233-248.

Jääkiekkomuseo (2014). *Suomen jääkiekkohistoriaa* [Online]
<http://jaakiekkomuseo.vapriikki.fi/historia2.htm>
[Haettu 8.1.2016]

Kolamo, Sami (2000) *Sotkamon Jymyn pesäpallomenestys ja paikan tunne*. Terra 112:4, 249-254.

Kolamo, Sami & Vuolteenaho, Jani (2011) *Brändäytyjä jalkapallotiloja Etelä-Afrikan MM-kisoissa ja Englannin Valioliigassa*. Alue ja ympäristö 40: 2, 17-34.

Leinonen, Kimmo (2015) *Ensimmäiset Suomessa : Hakametsän jäähalli ja MM-kisat 1965*. Helsinki: Auditorium.

Liiga, 2017. *Liigan tilastosivut* [Online]
http://liiga.fi/tilastot/2016-2017/runkosarja/joukkueet/?stats_type=yleisomaara&home_away=&sort=#stats-wrapper
[Haettu 29.10.2017]

- Lähdesmäki, Olli (2014) *Jääkiekon Liiga-organisaatioiden kannattavuus ja vakavaraisuus*, Helsinki: Aalto Yliopisto, Kauppakorkeakoulu.
- McCracken, Grant (2008). *Morgan Friedman, turning flaneurs into planners* [Online]
<http://cultureby.com/2008/09/morgan-friedman.html>
 [Haettu 10.10.2017]
- McCullough, Brian. & Kellison, Timothy (2016) *Go Green for the Home Team: Sense of Place and Environmental Sustainability in Sport*. Journal of Sustainability Education [Online]
http://www.jsedimensions.org/wordpress/content/go-green-for-the-home-team-sense-of-place-and-environmental-sustainability-in-sport_2016_02
 [Haettu 10.10.2017]
- Mitrano, John. R. (1999) *The "Sudden Death" of Hockey in Hartford: Sports Fans and Franchise Relocation*. Sociology of Sport Journal 16:2, 134-154.
- Raevuori, Antero & Honkavaara, Aarne (1981) *Pelimiehiä, tulisielijä. Tampereen Ilves 50 vuotta*. Tampere: Ilves ry..
- Ryan, Marie-Laure (2012) *Space* The living handbook of narratology [Online]
<http://www.lhn.uni-hamburg.de/article/space>
 [Haettu 11.10.2017]
- Schatzki, Theodore (2011) *The Spaces of Practices and Large Social Phenomena*. Alexander von Humboldt Lecture [Online]
<https://www.youtube.com/watch?v=lma5bDq8uNk>
 [Haettu 05.11.2016]
- Schatzki, Theodore (2015) *Spaces of Practices and of Large Social Phenomena*. EspacesTemps.net, Works, [Online]
<http://www.espacestemp.net/en/articles/spaces-of-practices-and-of-large-social-phenomena/>
 [Haettu 15.11.2016]
- Seal, Bobby (2013) *Baudelaire, Benjamin and the Birth of the Flâneur* Psychogeographic Review [Online]
<http://psychogeographicreview.com/ baudelaire-benjamin-and-the-birth-of-the-flaneur/>
 [Haettu 10.10.2017]
- Shubert, Howard (2016) *Architecture on Ice: A History of the Hockey Arena*. Toronto: McGill-Queen's University Press.
- Suvanto, Joni Juhani (2009) *Päätykatsomossa - näkökulma vaasalaiseen jääkiekkokannattajuuteen* Vaasan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma
- Tampereen kaupungin Konsernijaosto (2008) *Tampereen monitoimihalli. Toteutettavuusselvityksen ohjausryhmän loppuraportti*, Tampereen kaupunki.
- Tampereen Kaupunki (2016) *Valtuuston pöytäkirja 16.5.2016* Tampere, Tampereen Kaupunki.
- Tyni, Markus (2011) *Hurrikaanin pyörteissä. Tutkimus jääkiekon SM-liigajoukkue JYPin faneista* Jyväskylän Yliopisto, liikuntateiteen laitos.
- Underwood, Robert & Bond, Edward & Baer, Robert (2001) *Building Service Brands via Social Identity: Lessons from the Sports Marketplace* Journal of Marketing Theory and Practice 9:1, 1-13.
- Vapriikki, Museokeskus, 2003. *Suunnitelmia ja luonnoksia* näyttely. Tampereen kaupunki.